

Část obce:	Nehasice
Obec:	Bitoveves
Název:	kostel Panny Marie
Okres:	Louny
Kraj:	Ústecký
Parcelní číslo:	8
Kat. území:	Nehasice
Číslo ÚSKP	43478/5-1281

Anotace

Nehasice se nacházejí 7 km severovýchodně od Žatce na levém břehu říčky Chomutovky. Ves má zachovanou půdorysnou strukturu nepochybně vrcholně středověkého stáří. Kostel stojí uprostřed nepravidelného obdélného hřbitova v západní části vsi na mírné vyvýšenině, která je součástí k jihu klesajícího terénu a může být z části uměle vytvořená.

Kostel se skládá z obdélné plochostropé lodi, na jihovýchodě na ni navazuje užší odsazený kvadratický presbytář zaklenutý třemi poli obdélných křížových žebrových kleneb. K severní straně presbytáře je přistavěna sakristie zaklenutá osmidílnou žebrovou klenbou. Na sakristii je nastavěna zvonice se zděným prvním patrem a druhým patrem dřevěným. Před bývalý jižní vstup lodi je předsazena obdélná plochostropá předsíň.

Nejstaršímu středověkému jádru kostela náleží presbytář a sakristie, jejichž prostor uzavírá progresivně užitý klenební systém. Ten společně s kružbovými obrázky v oknech presbytáře dokládá vznik v pokročilém 14. století, patrně v jeho poslední čtvrtině. Iniciátorem stavby mohl být Vilém z Touchovic společně s Jindřichem Škopkem z Dubé, kteří v roce 1388 drželi patronát ke kostelu. Ve zdivu věžové nástavby sakristie jsou dochované stopy po středověkém krovu se sklonem 60°. Po jeho dokončení byla v presbytáři realizována klenba, která mohla být příčinou dodatečného přiložení opěrných pilířů. Snad z doby výstavby presbytáře také pochází loď, u níž nemůžeme vyloučit možnost, že alespoň zčásti náleží staršímu předchůdci, který je prvně doložen k roku 1369. Z doby výstavby patrně pochází i středověká menza hlavního oltáře a ojediněle zachovaný reliéf ve tvaru číslice „1“ nad portálem do sakristie. Ten patrně představuje klenot, nebo část figury erbovního znamení v podobě hříče, jehož držiteli byli právě páni z Touchovic. Z pohusitské éry zřejmě pochází portál do sakristie a západní portál lodi, který sem byl přenesen z jihu.

Na konci 16. století byl za Kateřiny z Doupova patrně realizován trámový strop lodi a vystavěno nad sakristií zděné patro vrcholící dřevěným zvonovým patrem, nahrazeným v průběhu baroka a následně při posledních opravách v roce 2018.

Úpravy kostela po třicetileté válce zcela setřely stavební aktivity druhé poloviny 19. století a počátku 20. století. Z této doby mimo jiné pochází krov nad lodí a presbytářem včetně mezilehlého štítu.

Popis¹

Jaroslav Skopec

Poloha a sídelní kontext Vojtěch Peksa	Nehasice se nacházejí 7 km severovýchodně od Žatce na levém břehu říčky Chomutovky. Ves má zachovanou půdorysnou strukturu nepochybně vrcholně středověkého stáří. Jedná se o dvouřadou ves s ulicovou návší rozloženou rovnoběžně s tokem Chomutovky. ² Kostel se nachází v západní části vsi na mírné vyvýšenině, která je součástí k jihu klesajícího terénu a může být z části uměle vytvořená. Stavba stojí uprostřed nepravidelného, k severovýchodu protáhlého hřbitova vymezeného ohradní zdí vyzděnou z lomového opukového kamene, která je na jihu otevřena vstupní bránou. ³
Charakteristika	Kostel se skládá z obdélné plochostropé lodi, k níž na východě přiléhá na velmi mírném obdélném půdorysu vystavěný presbytář s křížovými žebrovými klenbami. Presbytář je od podélné osy lodi vychýlen mírně k jihu. Po jeho severním boku je přistavěna křížovou žebrovou klenbou opatřená čtvercová sakristie, na níž je nastavěna zvonice s prvním patrem zděným a druhým patrem dřevěným. Před bývalý jižní vstup lodi je předsazena obdélná předsíň.
Rozměry a materiál zděných konstrukcí	Lod' je dlouhá 11,9 m, široká 8,1 m a disponuje zdívkou o tloušťce pohybující se v rozmezí 1–1,1 m. Zdivo stejných dimenzí má i presbytář o stranách 7 a 6,6 m a také sakristie o straně přibližně 3,5 m. Nástavba prvního patra věže má zdivo tenčí o 15 cm a vnitřní strana tak dosahuje hodnoty 3,8 m. Jižní předsíň s rozměry přibližně 2,7 x 2,4 m má západní a východní zdivo o tloušťce 0,8 m a jižní 0,6 m. Vzhledem ke kompaktním omítkovým vrstvám je možné zdivo pozorovat pouze v podkroví v prvním patře věže a pod lokálně opadanými omítkami, kde je zděné z lomového opukového kamene, který je v nárožích armován opukovými kvádry.
Interiér	Lod' je přístupná v ose západní stěny osazeným hrotitým portálem profilovaným výžlabkem přecházejícím mírným zalomením v hruškovec, za nímž následuje šikmá stezka a výžlabek s navazujícím odsazeným drobným oblounem. I přes částečné poničení soklové části je zřejmé, že profilace vyrůstá přímo z vodorovné plochy. Druhý, dnes zazděný vstup byl otevřen přibližně v ose jižní stěny. Na vnitřním líci jej prozrazují nerovnosti v omítce, na vnějším líci z něj zbyla patrná pouze obdélná nika s překladem stoupajícím k jihu. Před vstupem představená předsíň je zaklenuta půlkruhovou valenou klenbou a od jihu je přístupná půlkruhem sklenutým otvorem s přímými špaletami. Interiér lodi je od jihu osvětlován dvojicí půlkruhových okenních otvorů majících neobvykle do exteriéru rozevřené špalety a jedním kruhovým okenním otvorem od severu. Lod' má plochý strop opatřený fabionem s drobnou římsou.

¹ Text kapitoly Popis a interpretace, včetně vybraného obrazového materiálu uvedeného v kartě byl publikován v Jaroslav SKOPEC A KOL., *Středověké venkovské kostely okresu Louny*, Ústí nad Labem 2022.

² J. PEŠTA, *Encyklopedie českých vesnic IV*, s. 170–172.

³ Nehasice náleží do tzv. staré sídelní oblasti osídlené od pravěku. Počátky vsi můžeme hledat snad již v raném středověku, ale archeologické doklady nám zde zatím chybí. V prostoru jižně od vsi mělo v letech 1860–1863 docházet k nálezům raně středověkých hrobů, jejich datace a lokalizace ale není zcela jistá (J. BUBENÍK, *Slovanské osídlení středního Poohří*, s. 223; K. SKLENÁŘ, *Archeologické nálezy v Čechách*, s. 149).

Přibližně západní pětina prostoru je vyhrazena dřevěné kruchtě podpírané dvojicí sloupků. V severovýchodním koutě stojí renesanční opuková křtitelnice a do jihovýchodního koutu je umístěna zděná menza bočního oltáře.

Presbytář je do lodi otevřen širokým hrotitým vítězným obloukem, jehož omítané ostění má na hranách jednoduché okosení plynule bez zalomení vyrůstající ze strmého diagonálně položeného trojúhelného náběžného štítku. Viditelná část ostění nese stopy po opracování plošinou s plochými zuby. Vnitřní strana vítězného oblouku je opatřena předsazeným soklem se zkosenou horní stranou. Prostor je zaklenutý třemi travé křížové žebrové klenby, z nichž prostřední je dvojnásobně široké oproti polím postranním. Pole nejsou oddělena meziklenebními žebry a čelní oblouky kápí jsou nepravidelného vejčitého tvaru. Žebra klínového profilu se ve vrcholu stýkají v kruhových svornících obíhaných polovičním profilem žebra. Západní dvojice svorníků je opatřena uprostřed kruhovými otvory. Žebra vybíhají na jižní a severní stěně z polygonálních, ve východních koutech trojbokých a v západních koutech čtyřbokých jehlancových konzol. V ose závěru presbytáře je umístěn oltář, pod jehož dřevěným obkladem se skrývá středověká kamenná menza s předsazeným soklem a římsou profilovanými převodkou s navazujícím oboustranně odsazeným oblounem.

V ose jižní a východní stěny se nacházejí hrotité oboustranně špaletované okenní otvory. Z kružby vlastního otvoru zůstaly zachovány pouze dva půlkruhové obloučky s mniškami, nad nimiž se nachází kolem středu rotující šestice mnišek vepsaná do kruhu. Východní okenní otvor byl ponechán jen v rozsahu kruhu kružby, jejíž výplň byla odstraněna. Ve východní polovině severní a jižní stěny se nacházejí drobné obdélné odkládací niky.

V západní polovině severní stěny presbytáře se nachází obdélný portál umožňující vstup do sakristie. Jeho ostění je profilováno segmentovým oblounem, na nějž navazuje mírně odsazený půlkruhový výžlabek plynule přecházející v drobný půlkruhový obloun. Profilace vyrůstá přímo z vodorovné plochy. Do pravoúhlého ostění byl vykroužen půlkruhový záklenek, který narušil profilaci a v koutech ponechal trojúhelné cvikly. Nad portálem je do stěny zasazen patrně kamenný reliéf tvaru číslice „1“ s dolu se kónicky rozšiřujícím svislým břevnem.

Sakristie je zaklenuta osmidílnou žebrovou klenbou, jejíž hrušková žebra se ve vrcholu stýkají v kruhovém svorníku, na němž se nachází gotický štít s trojicí podkov, a dosedají na trojboké jehlancové konzoly. Prostor je od východu osvětlován obdélným okenním otvorem, severní otvor byl zalděn a ponechána jen jeho nika.

První patro věže se svou podlahou nalézá přibližně na úrovni korunní římsy presbytáře. Pod podlahou je snížený asi 1,3 m vysoký prostor přístupný průlezem v podlaže, jejíž nosnou konstrukci tvoří východozápadně orientované trámy. Prostor není otevřen žádným otvorem, pouze se zde nacházejí kapsy pro uložení trámů menších profilů a kapsy po starším krovu. První patro je přístupné půlkruhovým otvorem z podkroví presbytáře. Nika vstupu má do interiéru věže nestejněmzně rozevřenou špaletu s přímým překladem tvořeným druhotně užitými trámy. První patro od severu a východu osvětluje dvojice

	<p>obdélných šterbinových otvorů majících přímý překlad, jejich niky s dovnitř rozevřenými špaletami mají mírně hrotité záklenky nesoucí otisky po prknech šalování. Shodný otvor se nachází i v západní stěně. Prostor vyplňuje spodní etáž štenýřové zvonové konstrukce zhotovené ze smrku. Druhé patro je tvořeno na vnějším obvodu dřevěnou rámovou bedněnou konstrukcí s čtvercovými zvukovými otvory. Na vnitřním obvodu rámu je umístěna další rámová konstrukce pomáhající vynášet krov věže. Prostor vyplňuje konstrukce zvonové stolice.</p> <p>Loď i presbytář kryje valbová střecha s krovem vaznicové soustavy s dvojicí podélných stojatých stolic zhotovených ze smrku, jejichž rozpěry jsou umístěny již mezi sloupky v místech, kde jsou v příčném směru čepovány vzpěry. Mezi presbytářem a lodí je realizován cihelný štít otevřený rozměrným hrotitým obloukem.</p>
Exteriér	<p>Průčelí kostela jsou hladce omítaná bez členění. Loď i presbytář stojí na předzazeném soklu s horní zkosenou hranou. Věž, severní strana presbytáře a východní polovina severní stěny lodi s ohledem na terén stoupající k severovýchodu sokl postrádají. Loď i presbytář ukončuje jednodušeji profilovaná korunní římsa a jejich jihovýchodní nároží jsou zpevněna šikmo k jihovýchodu natočenými hranolovými jednou odsazenými opěrnými pilíři ukončenými pultovými stříškami. Odsazení pilířů je kryto pultovou stříškou profilovanou na spodní straně půlkruhovým výžlabkem uprostřed zkosení.</p>
<p>Stavební proměny kostela Jaroslav Skopec, Jan Mareš</p>	
Středověký kostel a jeho stavební proměny	<p>Středověkému jádru kostela bezpečně náleží presbytář a sakristie definované svými žebrovými klenbami. Mladší původ sakristie naznačený v literatuře⁴ však nelze na základě povrchového průzkumu potvrdit ani vyvrátit, neboť kostel pokrývají kompaktní omítkové vrstvy nedovolující posoudit vztah zdiv obou částí. Pozdějšímu vzniku sakristie na stavbě samotné nic nenasvědčuje, naopak její shodná tloušťka zdiva se zdívkou presbytáře a v obou prostorech zvolené atypické klenební systémy (viz níže) se shodnými konzolami spíše dokládají jejich výstavbu v jedné stavební etapě. Z jiných lokalit však víme, že sakristie byly mnohdy stavěny v rámci jedné etapy až po dokončení presbytáře a lodi, přičemž není vyloučeno, že se výstavba mohla odehrát s větším či menším časovým odstupem.⁵ S ohledem na absenci architektonického aparátu lodi z téže doby a odlišné směřování podélné osy vůči presbytáři nelze zcela vyloučit, že loď z části, nebo jako celek může náležet staršímu předchůdci, který je doložený již v roce 1369.⁶ Shodná tloušťka zdiva lodi s presbytářem, sakristií a jejich totožný sokl spíše naznačují shodné stáří. Naopak neorganické přiložení opěráků k jihovýchodním nárožím a napojení jejich soklů na sokl lodi a presbytáře dokládají jejich dodatečné provedení, které mohlo souviset se statickými problémy stavby vyvolanými snad v důsledku vložení klenby presbytáře (viz</p>

⁴ D. LÍBAL, *Katalog gotické architektury*, s. 274.

⁵ Tak je tomu například u kostela ve Slavětíně či v Liběšicích.

⁶ LC II, s. 7 an. RDP, s. 70.

níže). Vstup předpokládáme v místě zazděného jižního vstupu lodi, který je situován tradičně v ose stěny a po jeho bocích je sokl svisle ukončen. Vstup je navíc umístěn v logické vazbě na klesající terén, přístupovou komunikaci a intravilán vsi.

Přestože se nedochovaly středověké štíty ani krovy, jsme alespoň částečně o jejich podobě nad presbytářem informováni díky zachovaným negativům v prostoru nad sakristií. V jejím jižním zdivu se totiž nachází pětice kapes vzniklých po obestavení a následném odstranění severní paty krovu tvořené pozednicí, na níž byly kampany vazné trámy, z jejichž konců vybíhaly pod úhlem 60° krokve. Jelikož se pata krovu nachází asi 0,3 m pod vrcholnicí kápě klenby, jednalo se o krov, který nebyl v příčném směru vázán vaznými trámy a vodorovné kapsy by musely náležet krátkatům. Otázkou zůstává, zda byla konstrukce krovu takto realizována od počátku s vědomím vyšší klenby, či byla až výsledkem úprav spojených s vložením klenby realizované po stavbě krovu.⁷ Vzhledem k tomu, že pata krovu je dotažena až do vnějšího líce zdiva, kde nejsou patrné stopy po římse, byl krov realizován s vědomím budoucí či již stojící sakristie.⁸

Ze středověkého vybavení kostela se dochovala pouze kamenná menza hlavního oltáře s profilovaným soklem a římsou a dále ojediněle zachovaný reliéf ve tvaru číslice „1“ nad portálem do sakristie. Ten patrně představuje klenot, nebo část figury erbovního znamení v podobě hříče, jehož držiteli byli v uvažované době vzniku kostela páni z Touchovic (viz níže). Jedná se tedy o pouhý fragment kdysi většího celku, pro který ale v daném místě není prostor, a lze tak uvažovat o jeho druhotném umístění.

Nejstarší písemná zmínka o vsi pochází z roku 1314, kdy se připomíná Předota z Nehasic.⁹ První doklad o kostele však pochází až z let 1359, 1363 a 1369, kdy vystupují jako patroni kostela Jan a Přích z Touchovic.¹⁰ Kostel je literaturou datován v širokém časovém období od vrcholné gotiky přelomu třetí a čtvrté čtvrtiny 14. století¹¹ do pozdní gotiky 15. století.¹²

Tvarosloví prvků užitých v presbytáři plně odpovídá pokročilému vrcholně gotickému slohu. Zejména se jedná o velmi progresivní užití nestejně širokých klenebních polí v prostoru, který jinak umožňoval bezproblémovou aplikaci klasického schématu se shodně širokými poli. Stejně pokročile působí i vynechání meziklenebních žeber přispívající k optickému sjednocení prostoru neděleného již na jednotlivá travé. Zato klenební žebra zůstala poplatná obecnému tvaru užívanému v nezměněné podobě po většinu 14. století.¹³ Naopak užití téměř čtvercového presbytáře je v rámci dochovaných kostelů z druhé poloviny 14. století na Lounsku ojedinělé, neboť v ostatních případech se vždy jedná o presbytáře s trojbokým závěrem. Nicméně v jiných regionech jsou obdélné

⁷ Při standardní posloupnosti stavebních prací je totiž vystavěno nejdříve obvodové zdivo, krov a až poté klenby, jejichž realizace však může přicházet s menším, či větším časovým odstupem. Ten může s sebou nést i změnu původně zamýšleného zaklenutí, projevující se právě prostupem kleneb do již realizovaného krovu.

⁸ Shodnou situaci lze v dochovaném stavu nalézt na kostele v Bitozevsi.

⁹ RBM III, s. 80, č. 183.

¹⁰ Rok 1359 doložen v LC I/1, s. 94, 1363 v LC I/2, s. 10, 1369 v LC II, s. 7 an. a v RDP, s. 70.

¹¹ D. LÍBAL, *Katalog gotické architektury*, s. 274.

¹² E. POCHE A KOL., *Umělecké památky Čech 2*, s. 457.

¹³ Z okresu Louny byl profil užit v kostele v Morech, Bitozevsi, Slavětíně, v robustnější podobě pak v Libyni.

presbytáře ze závěru 14. století zastoupeny početněji. Výrazné rozměry presbytáře, neodpovídající dochovaným příkladům nejen na Lounsku, naznačují, že se nebude jednat o pravoúhlý presbytář raně gotického typu.¹⁴ Stejně jako v presbytáři byl i v sakristii zvolen klenební obrazec vybočující z klasického schématu obvyklých křížových kleneb na čtvercovém půdorysu indikující opět spíše mladší dobu vzniku.

Přesnější zařazení nám pak poskytuje kružbový obrazec jižního okenního otvoru presbytáře, jehož vznik lze klást nejdříve do poslední čtvrtiny 14. století.¹⁵ Analogické rotující útvary z téhož období, uzavřené však do sférického troj- a čtyřlístu, lze v severních Čechách nalézt například v okenních otvorech presbytáře kostela v Charvátčích (okres Litoměřice). Shodný obrazec se nachází i v okenním otvoru lodi kostela sv. Ducha v Mostě. V obou případech se však jedná o kružby, které byly vytvořeny až při opravách kostelů na konci 19. století a v první čtvrtině 20. století. Konci 14. století odpovídá i kružba východního okenního otvoru presbytáře, která sice zanikla, ale z jejích pozůstatků lze odhadnout, že se s největší pravděpodobností jednalo o trojici jednosměrně rotujících plamének. Ty můžeme v blízkém okolí nalézt například v kruhových okenních otvorech kostela v Minicích či v okenních otvorech presbytáře kostela ve Slavětíně,¹⁶ které náleží přelomu třetí a čtvrté čtvrtiny 14. století, či čtvrtině poslední.

Potencionálním iniciátorem stavby mohl být zřejmě Vilém z Touchovic snad společně s Jindřichem Škopkem z Dubé, kteří v roce 1388 drželi patronát ke kostelu.¹⁷ V osobě pana Škopka by bylo možné hledat stavebníka, který byl obeznámen se soudobou architektonickou tvorbou a disponoval finančními i ideovými prostředky, které mohl získat jakožto dlouholetý oblíbenec krále Václava IV. zastávající vysoké dvorské a zemské úřady. Výstavbu nelze pochopitelně vyloučit ani na počátku 15. století, avšak značně spletitá a mnohdy děravá znalost majetkové držby první třetiny 15. století spíše podporuje předchozí úvahu.¹⁸ Do zvažované doby výstavby kostela by zapadal i erb s trojicí podkov na svorníku klenby sakristie, který snad lze připsat některému členu rodu Chmeličských z Vlčí Hory,¹⁹ kteří na přelomu 14. a 15. století zastávali rychtářský úřad v Žatci²⁰ a mimo jiné se zasloužili na konci 14. století o přestavbu kostela v nedalekých Kněžicích.

Do období po husitských válkách lze zařadit realizaci západního portálu lodi a portálu do sakristie. Jejich mladší dataci mimo samotný charakter prozrazují zejména víceméně vodorovné plošky náběžných štítků. Jinak však ještě nenesou typické znaky pozdně gotického slohu a přidržují se stále produkce předhusitské.

¹⁴ Strana pravoúhlých presbytářů raně gotických kostelů zpravidla nepřesahuje 5 m, i když se v ojedinělých případech mohou přibližovat k 6 m jako například v Hořeticích (okr. Louny) či ji dokonce přesáhnout v případě kostela v Krsovicích (okr. Kutná Hora) či Kozohlodech (okr. Čáslav).

¹⁵ V. MENCL, *Vývoj okna v architektuře českého středověku*, s. 222–224.

¹⁶ Zde opět kružby pocházejí až z úpravy prováděné na základě návrhu Josefa Mockera na počátku 80. let 19. století.

¹⁷ LC III–IV, s. 202.

¹⁸ Další informace k dataci, případně k staršímu předchůdci kostela bude snad v budoucnu možné získat archeologickým výzkumem, který se dosud kostela ani jeho blízkého okolí nedotkl.

¹⁹ Rod pocházel ze zaniklé vsi Chmelice u Staňkovic, která ležela pouhých 3,5 km jižně od Nehasic.

²⁰ A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 406.

	<p>Jejich vznik tak lze spatřovat v pohusitském období, kdy Nehasice vlastnili Bedřich a Jindřich ze Stroupče, nebo jejich následovník Jan Buben z Všebořic, či na počátku držby Tomáše Béma z Konobrž, který se majetku ujal v roce 1478 a držel jej až do roku 1510.²¹ Západní portál však byl pravděpodobně v té době osazen na jihu, kde je jediný vstup do kostela zaznamenán ještě na plánu z roku 1701,²² na němž dosud absentuje vstup západní. Ten je doložen až na plánu z roku 1913²³ a mohl být přeložen až v důsledku změny přístupové komunikace ke kostelu v průběhu druhé poloviny 19. století. V případě portálu do sakristie lze předpokládat jeho sedlový tvar, který může být ještě fixovaný sedlovou podobou lícové strany dveří z roku 1630, tento tvar zároveň dokládají hladké cvikly po stranách současného záklenku.</p>
<p>Stavební proměny kostela v novověku</p>	<p>Od roku 1530 se stali držiteli Nehasic příslušníci kostomlatské větve Vřesovců.²⁴ Za nich měl být dle J. G. Sommera kostel v roce 1535 znovu vystavěn,²⁵ přičemž tento údaj byl i nadále přejímán dalšími autory a badateli.²⁶ Z předchozího oddílu je však zřejmé, že k nové výstavbě nedošlo, přesto lze na stavbě samotné stavební aktivitu 16. století rozeznat a podpořit ji i písemnými prameny. Ty nás totiž zpravují o tom, že Kateřina z Doupova (matka a poručnice nezletilého Jana Viléma Kostomlatského) v roce 1593 cíleně konsolidovala hospodářskou základnu nehasické farnosti tím, že obnovila její starší hranice, do nichž byla opět zahrnuta Tatinná, a faráři byly darovány pro obživu pozemky.²⁷ S touto aktivitou snad lze spojovat snahu o obnovu farnosti, která byla patrně dlouhodobě neobsazena, jak by naznačovala zmínka o tom, že faráře v Nehasicích si v roce 1593 již nikdo nepamatuje.²⁸ Domníváme se, že úsilí o obnovu farnosti mohly provázet i stavební úpravy vlastního kostela, jimž lze připsat zděnou nástavbu zvonice nad sakristií. Předpokládáme, že ve shodě se stávající situací navazovala na zděné patro zvonice lehčí dřevěná nástavba, v níž byla umístěna zvonová stolice vynášená dochovanou štenýřovou konstrukcí v 1. patře. Zahrocené záklenky šterbinových okének 1. patra by sice mohly svádet ke starší dataci, avšak gotické formy byly běžně užívány ještě i za hranic 16. století, což platí zejména pro málo exponované části staveb. Ovšem půlkruhový vstup bez portálu do 1. patra věže již spíše indikuje mladší dobu vzniku a lze tak jen litovat, že se nepodařilo dendrochronologicky určit stáří štenýřové konstrukce, která by nástavbu mohla datovat poměrně přesně.²⁹ Teoreticky lze k této úpravě přiřadit i</p>

²¹ K. TUTTE, *Der politische Bezirk Saaz*, s. 841.

²² SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, sign. I 3 K alfa 12 m.

²³ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, nesignované dodatky, 1913.

²⁴ *Desky zemské království Českého I/2, kvatern trhový běžný červený od léta 1542–43*, Praha 1932, s. 295.

²⁵ J. G. SOMMER, *Das Königreich Böhmen 14*, s. 71.

²⁶ K. TUTTE, *Der politische Bezirk Saaz: Eine Heimatkunde*, s. 841; A. SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický Království českého*, s. 635. Z. WIRTH, *Umělecké památky Čech*, s. 510.

²⁷ Theodor ANTL, *Záznamy o záduší nehasickém z r. 1593*, ČSPSČ 13, 1905, s. 70–71; Záznam o Kateřině odkazu je vevázán do barokní knihy kostelních počtů, viz SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, kostelní účty Nehasice, nestr.

²⁸ T. ANTL, *Záznamy o záduší nehasickém z r. 1593*, s. 70–71.

²⁹ Na překlad niky vstupu byly použity trámy druhotně využitě ze starší konstrukce, které se však rovněž nepodařilo dendrochronologicky datovat.

realizaci dvojice jižních okenních otvorů lodi s atypicky ven rozevřenými špaletami či jižní předsíň s rovněž půlkruhovým vstupem a valenou klenbou. Jejich chronologicky necitlivý charakter však pochopitelně nevylučuje vznik v mladší době, kdy jsou v písemných pramenech zaznamenány úpravy otvorů, které však nelze spolehlivě identifikovat. V rovině pouhé hypotézy zůstává také realizace trámového stropu lodi, na kterou lze usuzovat na základě druhotně využitého stropního trámu jako západní výměny současného krovu nad lodí. Trám je na spodní straně profilován okosením vyrůstajícím z trojúhelného náběžního štítku, který nese červený nátěr se zlatým nápisem VERBVM DOMINI MANET IN AETERNVM (Slovo Páně trvá na věky). Charakter použité humanistické kapitály nasvědčuje tomu, že vznik nápisu lze klást do předbělohorské doby. V neposlední řadě aktivitu konce 16. století a vztah vrchnosti ke kostelu dokládá v lodi umístěná křtitelnice, trojice náhrobníků a zejména polychromovaný rodinný epitaf Kostomlatských z Vřesovic osazený v presbytáři.³⁰

V roce 1628 získává od Jana Habarta Kostomlatského Nehasice Pavel Michna z Vacínova,³¹ za kterého byly o dva roky později osazeny do sakristie dveře, nesoucí pod svrchními nátěry velmi špatně zřetelný nápis s datací 1630.³² Třicetiletá válka byla pro Nehasice značně devastující, což mělo své důsledky i v zániku farnosti, která již nebyla obnovena. Po skončení třicetileté války přešly Nehasice roku 1671 do držení Ludvíka hraběte ze Sinzendorfu,³³ za něhož mělo dojít v roce 1677 k velké barokní úpravě kostela, která však není pramenně doložená.³⁴ Nicméně je z roku 1674 dochována žádost k vrchnosti na výstavbu kostela a od téhož roku jsou v knihách kostelních počtů zaznamenávána vydání za opravy. Z nich se mimo jiné dovídáme o prvcích či konstrukcích zaniklých při mladších úpravách, případně osvětlují vznik jiných, jejichž příliš jednoduchý charakter by nám sám o sobě nedovoloval jejich časové zařazení. Mezi ně patří informace o opravě dvou štítů, které dokládají alespoň na části kostela sedlovou střechu či existenci měděné kupole, tedy patrně cibulové bání na věži nebo sanktusníku.³⁵ V roce 1679 je doloženo proražení nového okenního otvoru v sakristii,³⁶ za který můžeme spíše pokládat okenní otvor severní, neboť ve středověké sakristii lze předpokládat okenní otvor spíše na tradiční východní straně. Při realizaci nového okenního otvoru však lze očekávat i úpravu otvoru východního, který má se severním shodný charakter. V roce 1680 byla vystavěna kostnice a v roce 1695 byl proražen nový okenní otvor v kostele.³⁷ O který se jednalo, můžeme jen spekulovat, avšak s ohledem na výše uvažované renesanční stáří jižních otvorů

³⁰ O nich více V. HONYS – P. HRUBÝ, *Šlechtické sepulkrální památky Lounska*, s. 146–154.

³¹ NA Praha, DZV sign. DZ 295, fol. M 27 a N 1. T. Bílek, *Konfiskace*, s. 912 omylem řadí Nehasice k prodeji Libčevsi.

³² Přepis textu: Lorentz Fallner und / Adam König und Chri / stoff Behr die heil (...nečitelné...) Kirch / envater / Anno Domini 1630.

³³ J. MAREŠ, *Bitozeves. Nehasice, Tatinná, Vidovle*, s. 33.

³⁴ Z. WIRTH, *Umělecké památky Čech*, s. 510; E. POCHE A KOL., *Umělecké památky Čech 2*, s. 457.

³⁵ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1674. Jde o dvě knihy kostelních počtů z let 1653–1704 a 1705–1779.

³⁶ Tamtéž, rok 1679.

³⁷ Tamtéž, rok 1680 a 1695.

lodi a středověké stáří otvorů presbytáře zbývá jako jediná možnost severní otvor lodi. Patrně z roku 1701 pak pochází návrh na opravu ohradní zdi hřbitova, který je doprovázen geometrickým plánem od barokního architekta Pavla Ignáce Bayera pracujícího v té době pro Schwarzenbergy,³⁸ kteří získali Nehasice již v roce 1692 a v držení si je ponechali až do konce patrimoniální správy v polovině 19. století.³⁹ Na plánu je kostel zachycen ve stávající půdorysné stopě bez opěrných pilířů a okenních otvorů, zato však s dosud funkčním vstupem přes jižní předsíň. Tři roky po vzniku plánu byla do věže instalována dochovaná dřevěná zvonová hlava nesoucí letopočet 1704. V roce 1731 byla vystavěna nová kostnice, o sedm let později je zaznamenána vedle opravy věže malá věžička, tedy patrně sanktusník.⁴⁰ V následujících letech probíhaly patrně pouze udržovací práce soustředěné na pravidelné opravy střech.⁴¹ Do první poloviny 19. století lze patrně vztáhnout realizaci západní kruchty, která sice není nijak v písemných pramenech zaznamenána, ale svým charakterem této době odpovídá. Výstavba snad mohla souviset s pořízením nových varhan namísto malého pozitivu v roce 1843.⁴² Významné stavební úpravy kostela byly prováděny až v roce 1857, kdy podle účtů došlo ke zboření části zdi presbytáře, ke zvýšení zdi lodi a náhradě nevyhovujících částí krovu.⁴³ To jsou poměrně důležité informace dokládající zřejmě ještě středověkou situaci, kdy koruna zdiva lodi byla oproti presbytáři níže. S ohledem na výši opěrného pilíře jihovýchodního nároží a okenních otvorů lodi přitom nemohl být výškový rozdíl korun zdiva lodi a presbytáře natolik výrazný, aby bylo možné zvažovat řešení s krovem a stropem jako například v Nepomyšli. Spíše se jednalo o menší výškový rozdíl, který je doložen v Minicích. Zmiňované přezdění části presbytáře se jistě týkalo vrchních partií jižní stěny, které jsou ke kápím přizdívané na ponechané bednění viditelné z prostoru krovu, kde bylo zároveň umístěno kovové táhlo. Na přezdění upozorňuje i ústupek interiérového líce zdiva pod jižní kápí východního klenebního pole, které bylo zároveň cihelně přezděno. Tyto zásahy byly jistě vyvolané statickými poruchami zmiňovanými již v roce 1738,⁴⁴ kvůli kterým mohly být již ve středověku přistavěny ke kostelu oba jižní opěráky. O rok dříve před uvedenými úpravami snad byl na věži kostela instalován hodinový ciferník nesoucí letopočet 1856, který jinak v písemných pramenech zachycen není. V roce 1862 je doložena existence krypty.⁴⁵ V roce 1878 došlo opět k větším opravám, zejména omítek, i zednickým pracím na zacelení trhlin po dalších

³⁸ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, sign. I 3 K alfa 12 m.

³⁹ J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 29–30 a 81.

⁴⁰ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, roky 1731 a 1738.

⁴¹ Tamtéž, roky 1743, 1749, 1751, a 1761. SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, kniha počtů 1772–1779, roky 1773 a 1779.

⁴² T. HORÁK, *Varhany a varhanáři Lounska, Žatecka a Podbořanska*, s. 83–84.

⁴³ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, Nová registratura, sign. I A 3 K alfa 18a.

⁴⁴ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, rok 1738.

⁴⁵ ABL, Archiv far I, složka Nehasice.

statických poruchách. Další úpravy jsou doloženy v letech 1893,⁴⁶ 1905⁴⁷ a patrně 1913,⁴⁸ avšak ani v jednom případě nevíme, čeho se konkrétně týkaly. Někdy ze druhé poloviny 19. století pochází i krov nad lodí a presbytářem včetně mezilehlého štítu. Mohlo se tak patrně stát v součinnosti s instalací posilující vnitřní konstrukce zvonového patra věže, na něž bylo užito dřevo kácené v sezóně 1895/96,⁴⁹ avšak i přes pokročilost konstrukce není vyloučeno, že se tak stalo již v rámci stavebních úprav v roce 1857. Z roku 1913 také pochází půdorysný plán kostela a příčný řez jeho lodí, který plně odpovídá současné situaci. Ta byla pozměněna pouze opravou zvonového patra věže v roce 2018, při níž byla realizována nová bedněná rámová konstrukce vnějšího pláště, která nahradila snad ještě konstrukci barokní.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, Nová registratura, sign. I A 3 K alfa 17a Patronátní stavební spisy.

⁴⁸ SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, nesignované dodatky, 1913.

⁴⁹ Dendrochronologické datování a odběr vzorků provedl v roce 2019 Ing. Tomáš Kyncl.

Celkový pohled od jihovýchodu. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Celkový pohled od severovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2018.

Východní průčelí presbytáře v pohledu od východu. Foto: Marta Pavlíková 2018.

Detail okenního otvoru východního průčelí presbytáře. Foto: Jan Koloc 2008.

Celkový pohled od jihovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2018.

Detail okenního otvoru jižního průčelí presbytáře. Foto: Jan Koloc 2008.

Celkový pohled ojíhozápadu. Foto: Marta Pavlíková 2018.

Vstupní portál západního průčelí lodi v pohledu od západu. Foto: Marta Pavlíková 2018.

Interiér lodi v pohledu od východu. Foto: Marta Pavlíková 2018.

Interiér lodi s průhledem do presbytáře od západu. Foto: Marta Pavlíková 2018.

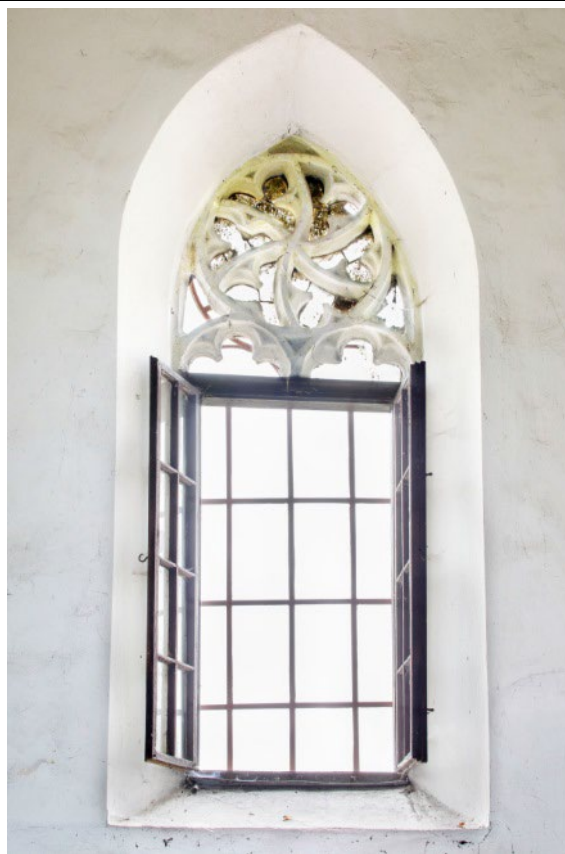
Interiér presbytáře v pohledu od západu. Foto: Marta Pavlíková 2018.

Interiér presbytáře v pohledu od severozápadu. V popředí menze hlavního oltáře. Foto: Marta Pavlíková 2018.

Severní stěna presbytáře v pohledu od jihu. Foto: Marta Pavlíková 2018.

Okenní otvor na jižní straně presbytáře v pohledu od severu. Foto: Marta Pavlíková 2018.

Detail severovýchodní konzole klenby presbytáře.
Foto: Marta Pavlíková 2018.

Detail druhé konzole od západu severní strany presbytáře. Foto: Marta Pavlíková 2018.

Detail jihozápadní konzole klenby presbytáře.
Foto: Marta Pavlíková 2018.

Detail severovýchodní konzole klenby presbytáře.
Foto: Marta Pavlíková 2018.

Menza hlavního oltáře v ose presbytáře v pohledu od jihovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2018.

Portál do sakristie v severní stěně presbytáře v pohledu od jihovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2018.

Interiér sakristie v pohledu od severovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2018.

Klenba sakristie v pohledu od jihu. Foto: Jaroslav Skopec 2008.

Detail svorníku klenby sakristie. Foto: Marta Pavlíková 2018.

Pohled k severu do interiéru jižní předsíně. Foto: Jaroslav Skopec 2008.

Pohled k severu do interiéru 1. patra věže. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Vstupní otvor jižní stěny v 1. patře věže vedoucí do krovu nad presbytářem v pohledu od severu.
Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Jižní stěna prostotu pod podlahou prvního patra věže v pohledu od severu s kapsami po středověkém krovu.
Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Pohled od severozápadu do interiéru 2. patra věže se zvonovou stolicí. Foto: Jaroslav Skopec 2018.

Pohled do krovu nad lodí směrem k východu. Foto: Jaroslav Skopec 2018.

Pohled do krovu nad lodí směrem k západu. Foto: Jaroslav Skopec 2018.

Severní výměna západní strany krovu nad lodí v pohledu od jihovýchodu. Foto: Jaroslav Skopec 2018.

Detail severní výměny západní strany krovu nad lodí s latinským nápisem. Foto: Jaroslav Skopec 2018.

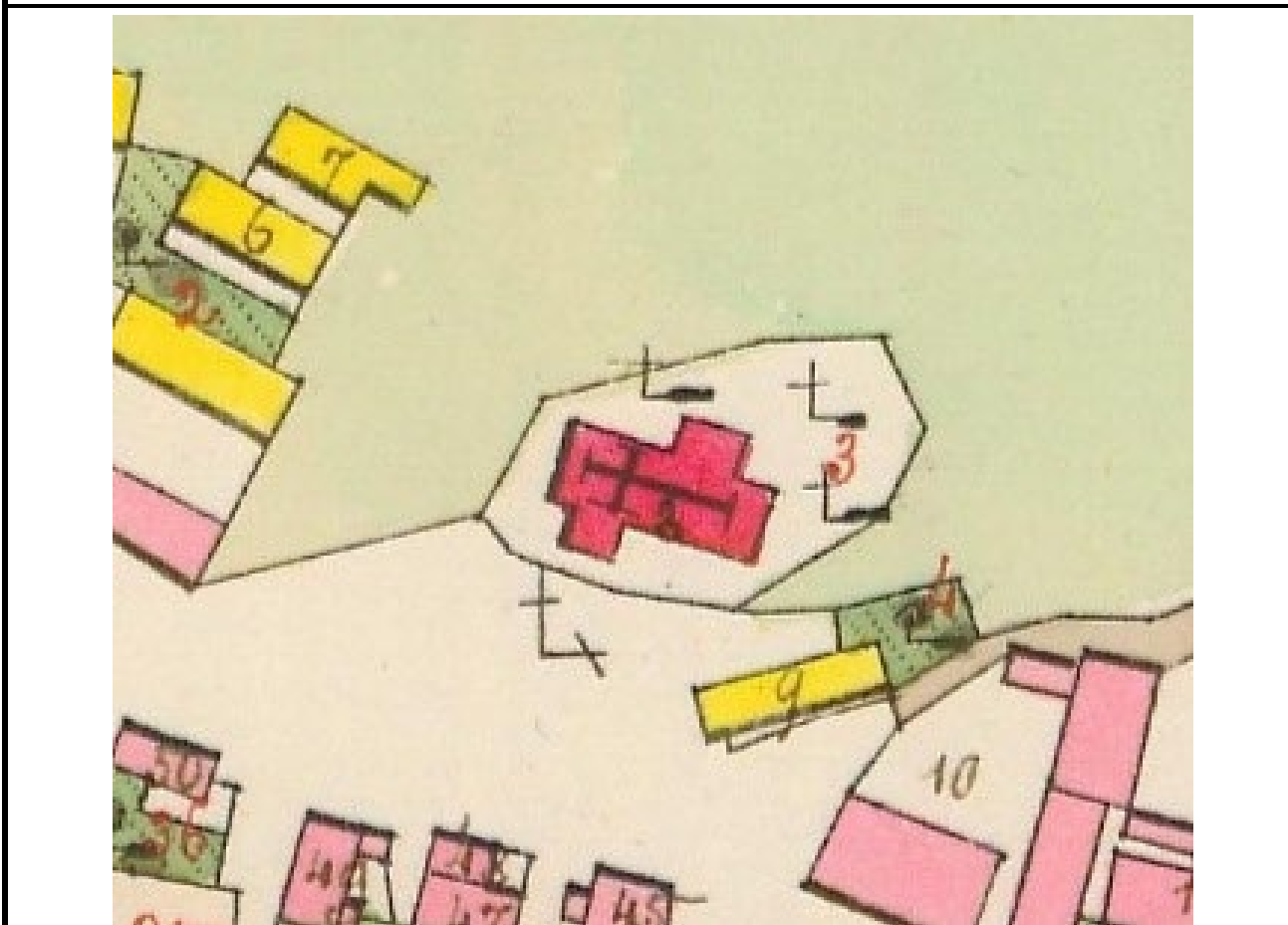
Pohled do krovu nad presbytářem směrem k východu. Foto: Jaroslav Skopec 2018.

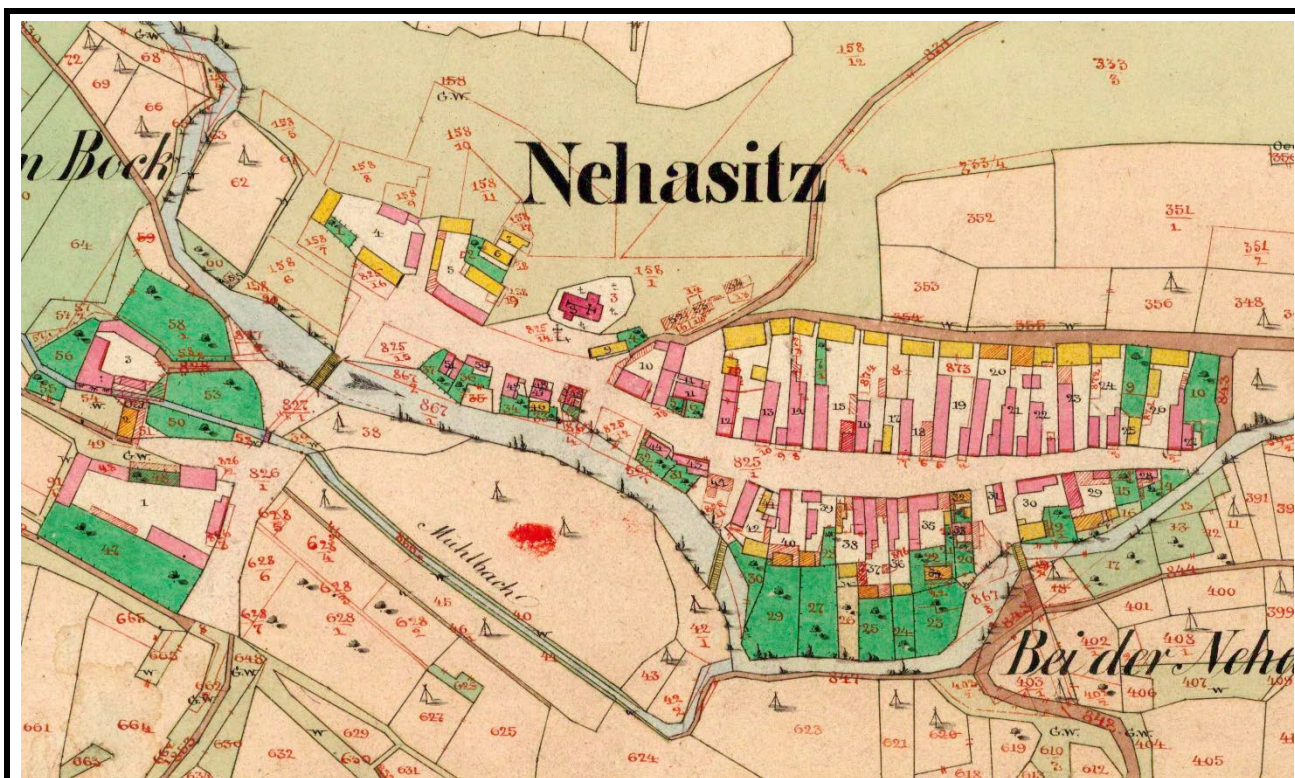
Pohled od jihovýchodu z krovu nad presbytářem na vstup do 1. patra věže. Foto: Jaroslav Skopec 2018.

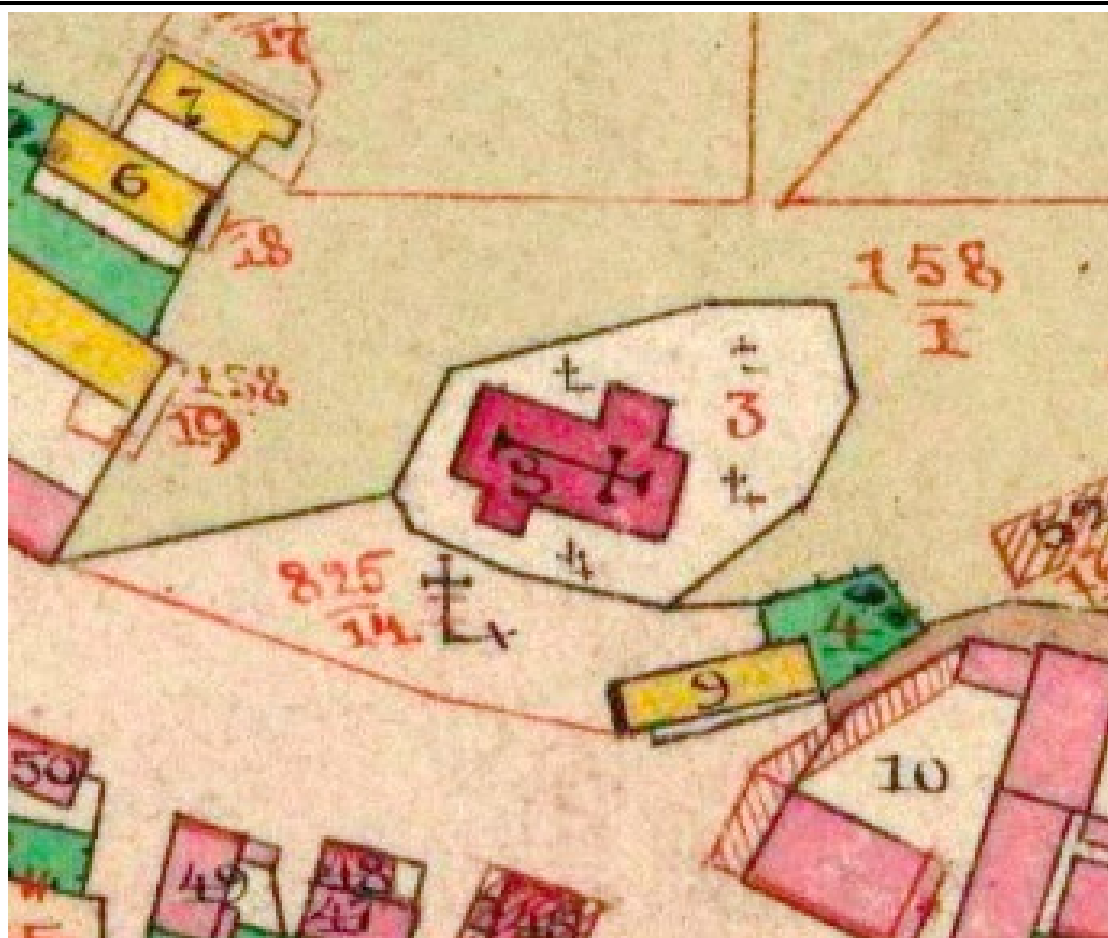
Nehasice na císařském otisku mapy stabilního katastru Čech z roku 1843.

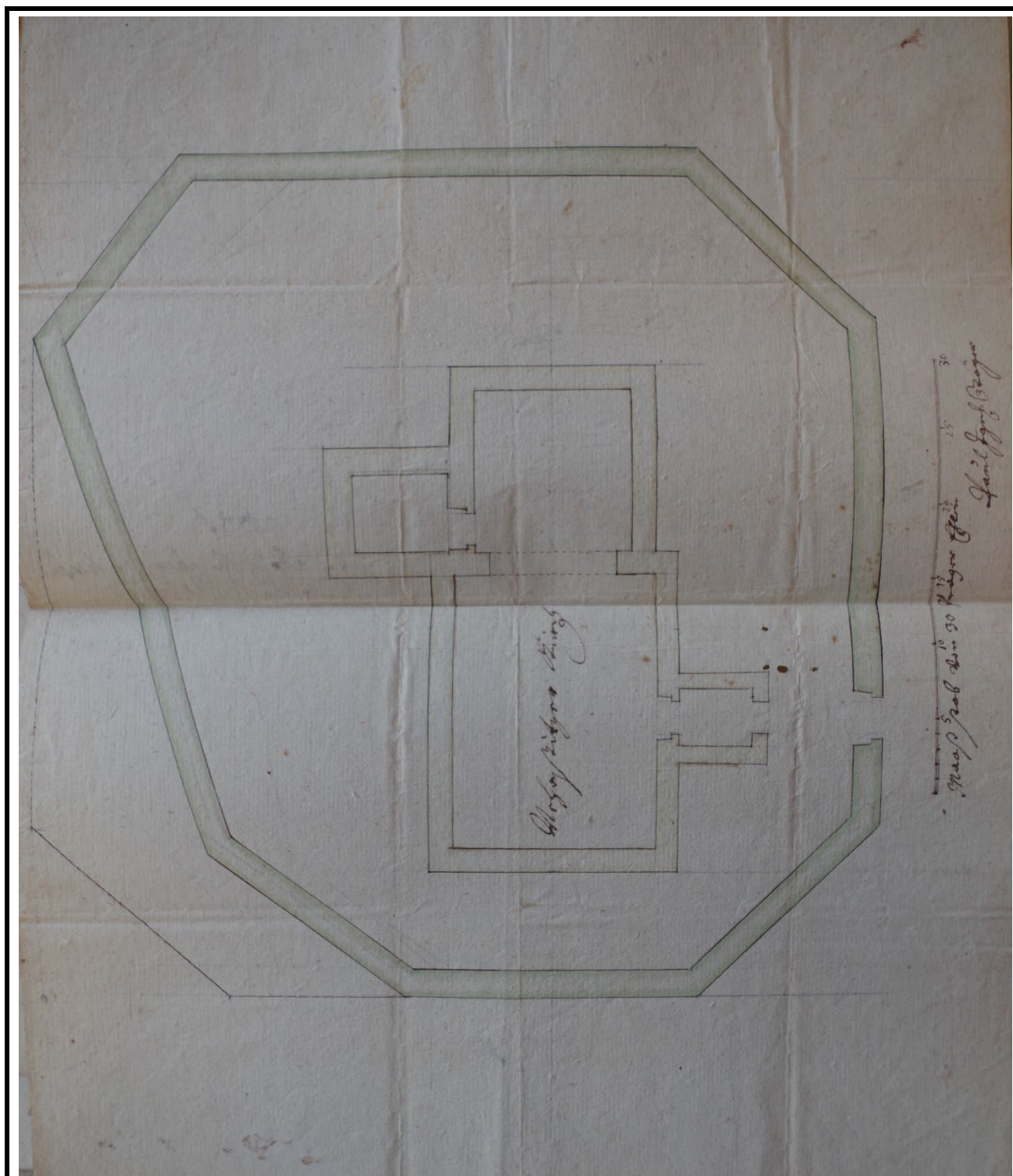
Detail kostela na císařském otisku mapy stabilního katastru Čech z roku 1843.

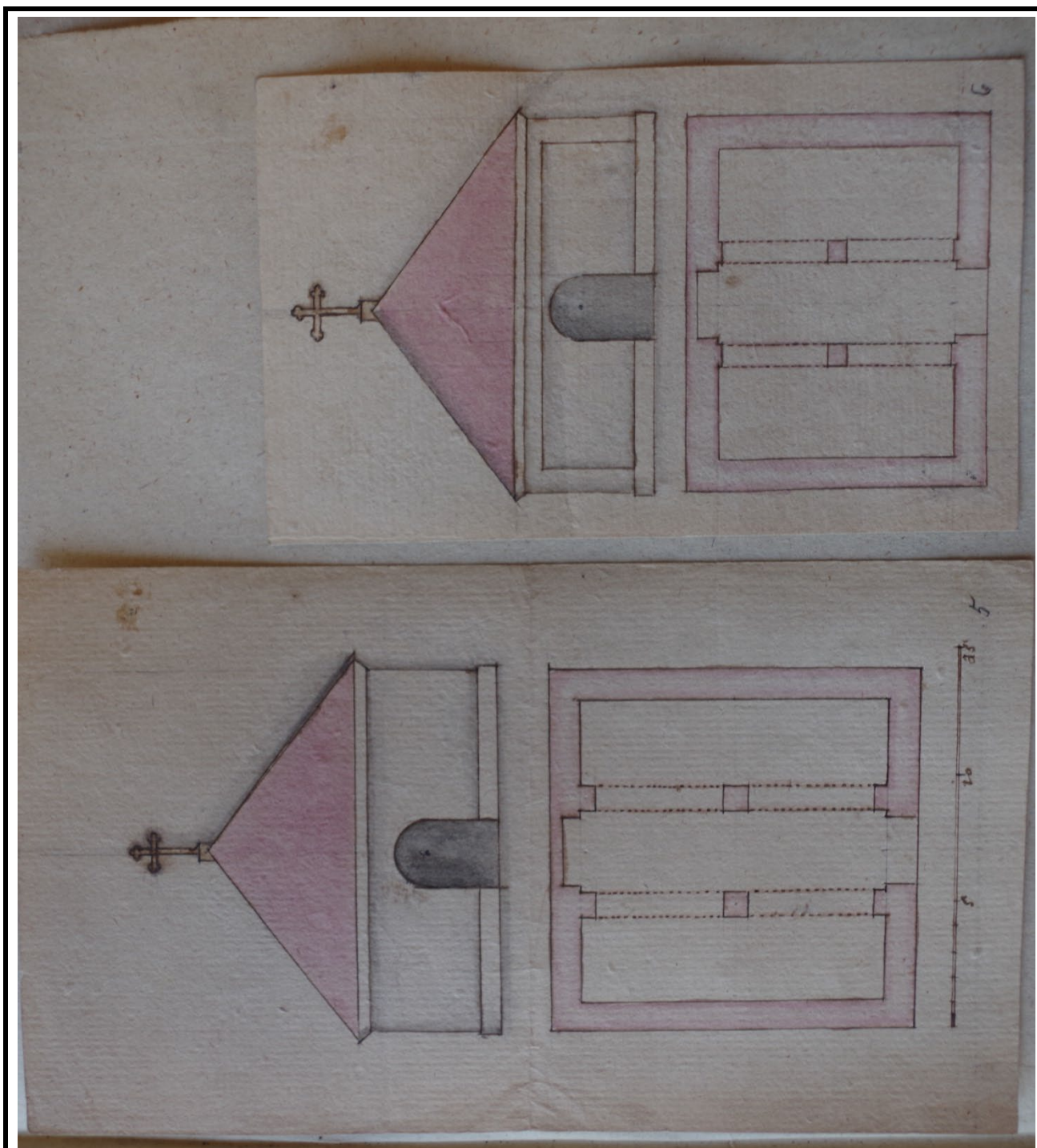
Nehasice na originální mapě stabilního katastru Čech z roku 1843.

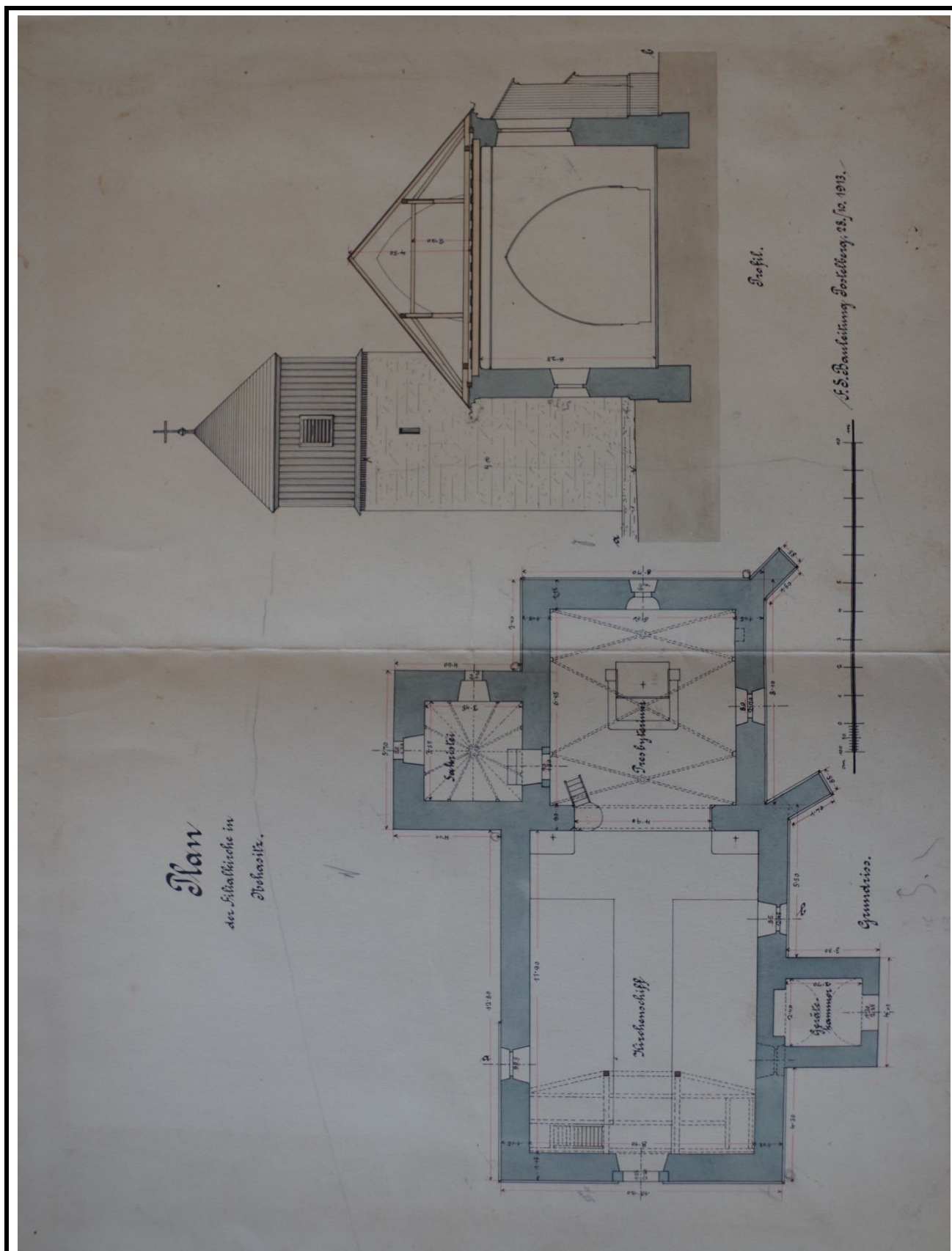
Detail kostela na originální mapě stabilního katastru Čech z roku 1843.

Plánek hřbitovní zdi z roku 1701 P. I. Bayera. (SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. I 3 K alfa 12 m)

Návrh úpravy kostnice, kolorovaný, zřejmě z roku 1701. (SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. I 3 K alfa 12 m)

Půdorys a příčný řez kostelní lodí z roku 1913 (SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, nesignované dodatky, 1913)

Interiér presbytáře v pohledu od západu na snímku z roku 1963. Sbírká negativů NPÚ ÚOP v Ústí nad Labem, sig. 20644.

Detail křtílnice na snímku z roku 1963. Sbírká negativů NPÚ ÚOP v Ústí nad Labem, sig. 20645.

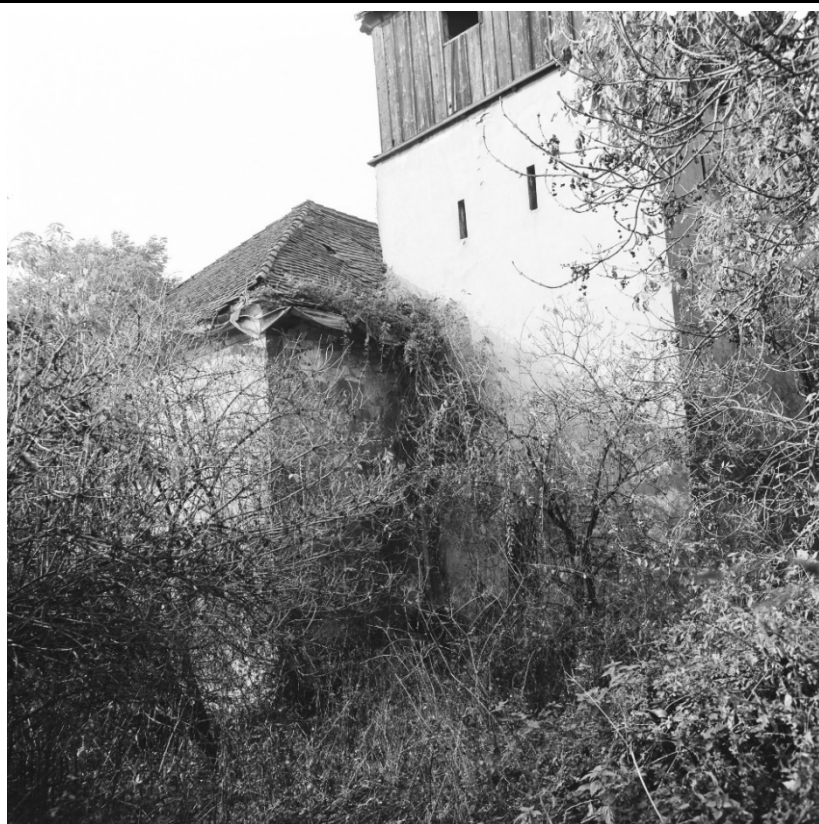
Detail epitafu na snímku z roku 1963. Sběrka negativů NPÚ ÚOP v Ústí nad Labem, sig. 20646.

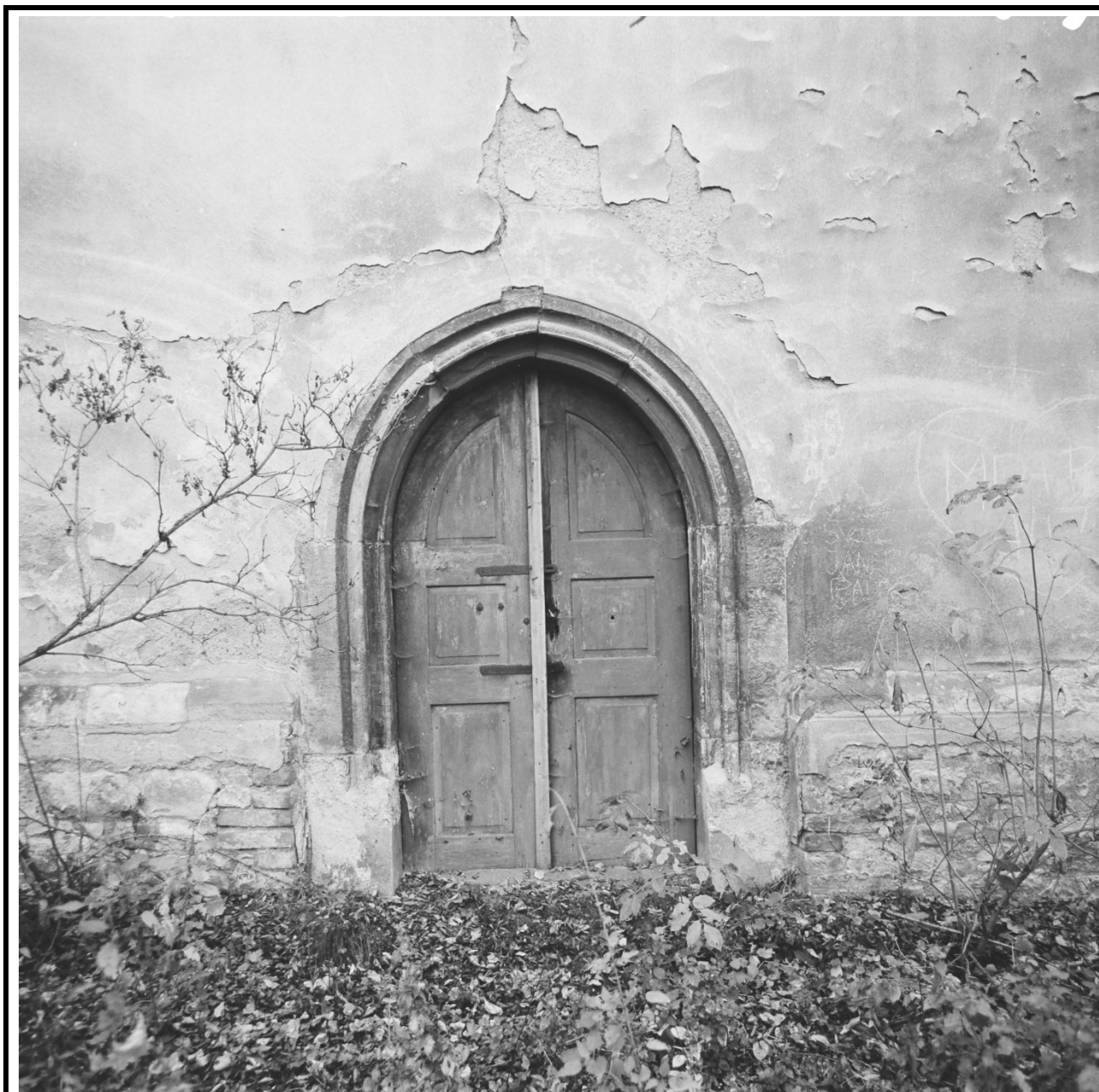
Celkový pohled na kostel od severu na snímku z roku 1987. Sběrka negativů NPÚ ÚOP v Ústí nad Labem, sig. 97160.

Pohled na věž od severu na snímku z roku 1987. Sběrka negativů NPÚ ÚOP v Ústí nad Labem, sig. 97161.

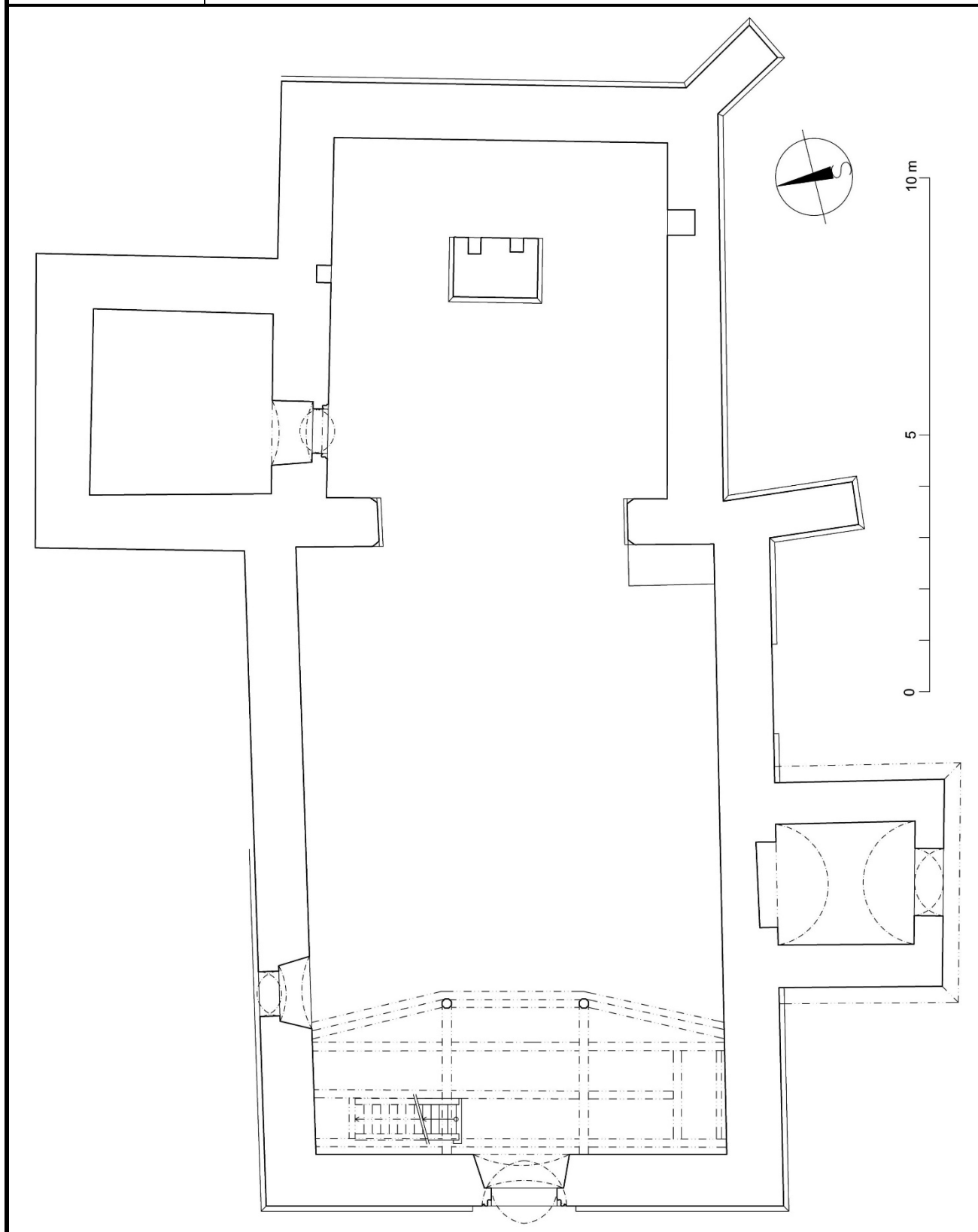

Pohled na kostel od severovýchodu na snímku z roku 1987. Sběrka negativů NPÚ ÚOP v Ústí nad Labem, sig. 97164.

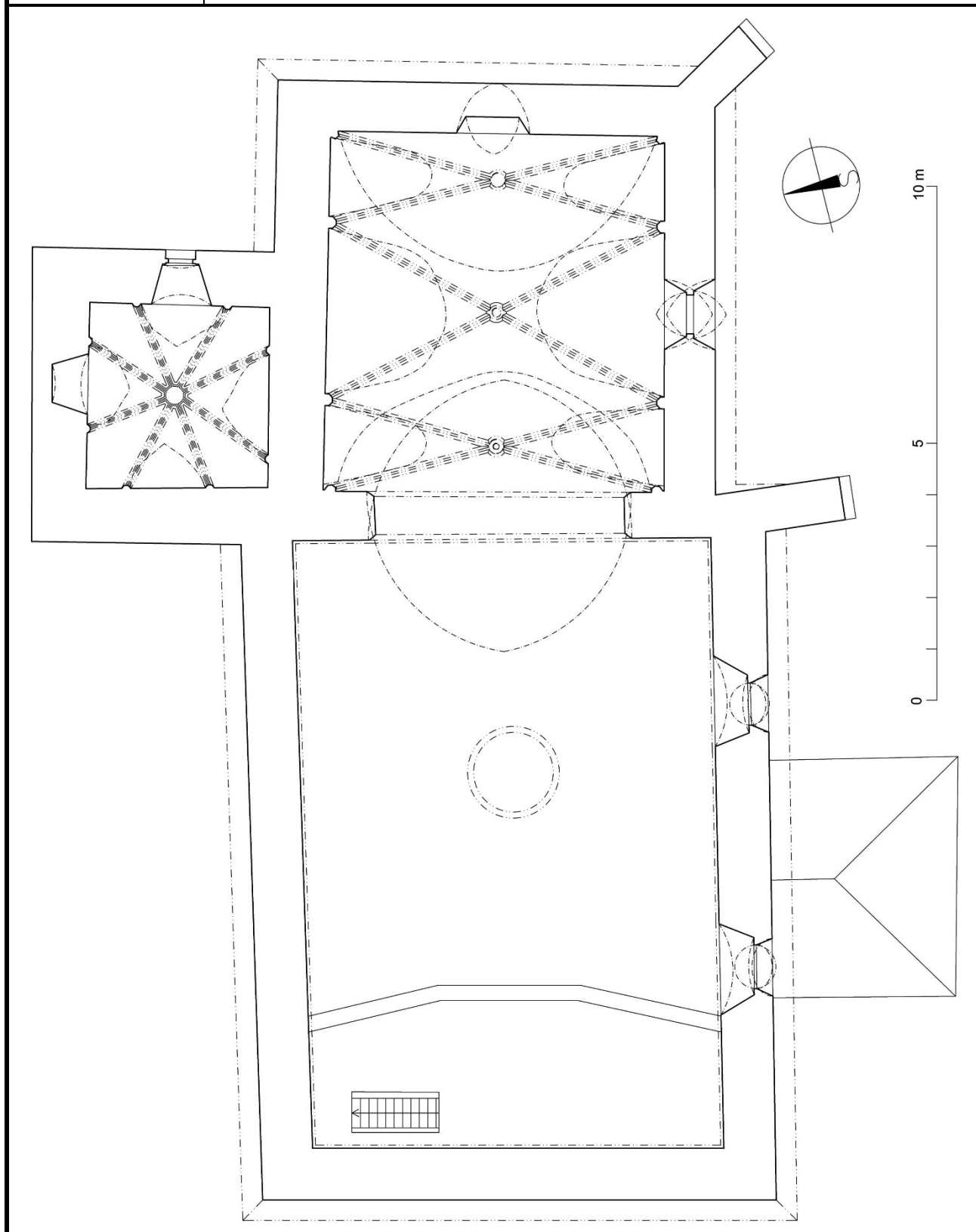

Detail západního portálu v pohledu od západu na snímku z roku 1987. Sběrka negativů NPÚ ÚOP v Ústí nad Labem, sig. 97164.

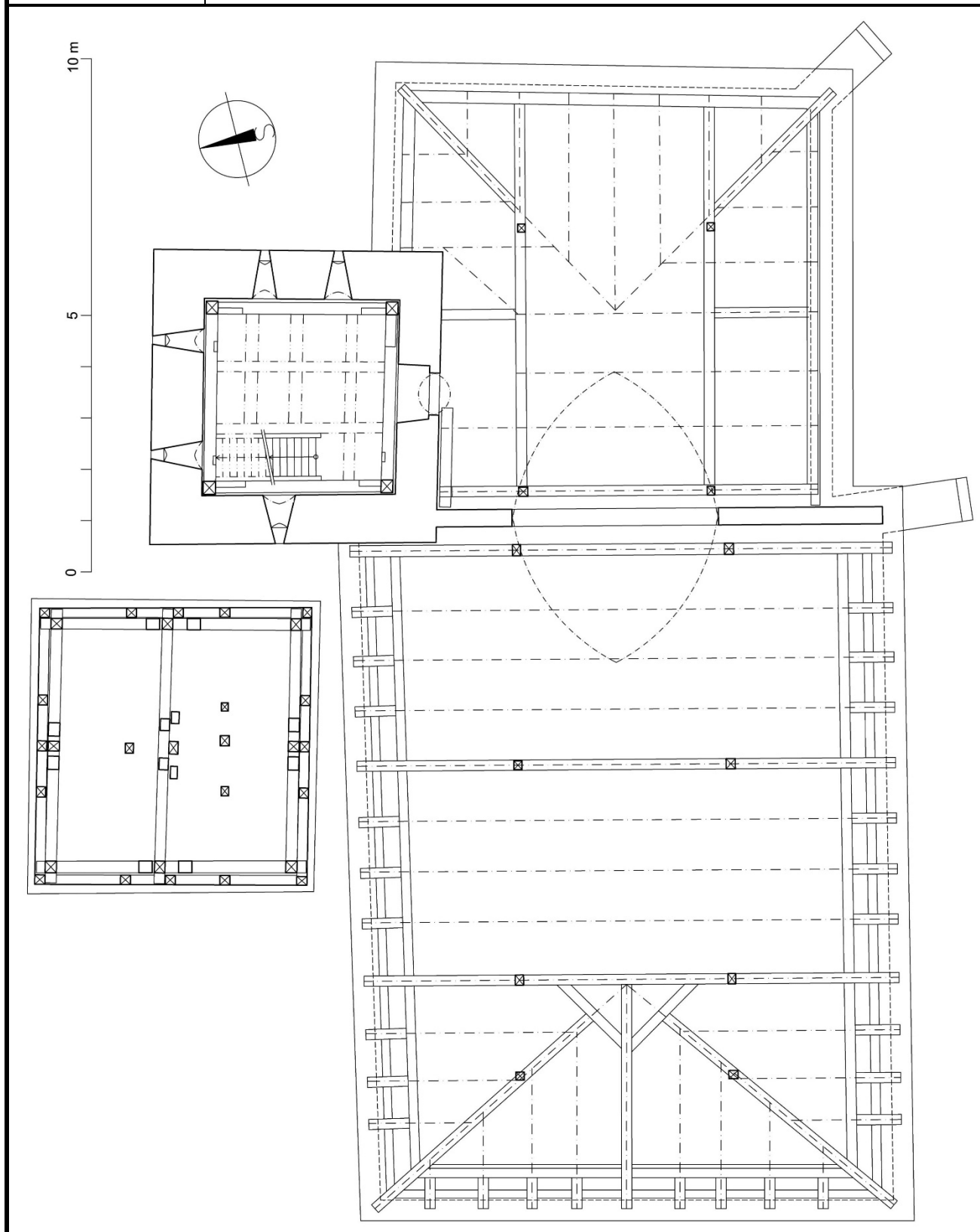
Autor zaměření:	J. Skopec, T. Brož, M. Nový, P. Bažant	Rok:	2008-18
Kresba:	Jaroslav Skopec, Petr Bažant	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.		
Popis:	Půdorys na úrovni vstupu lodi.		

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož, Miroslav Nový	Rok:	2008-18
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.		
Popis:	Půdorys na úrovni okenních otvorů lodi.		

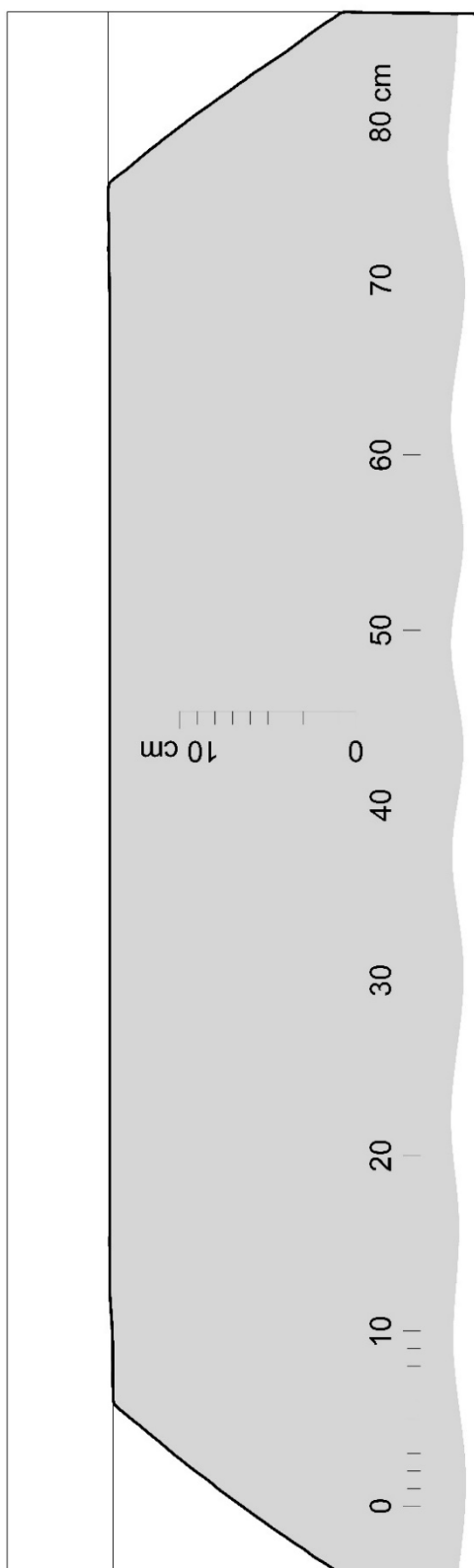

Autor zaměření:	J. Skopec, T. Brož, M. Nový, P. Bažant	Rok:	2008-18
Kresba:	Jaroslav Skopec, Petr Bažant	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.		
Popis:	Půdorys na úrovni 1. patra věže a 2. patra věže.		

Autor zaměření:	Petr Bažant	Rok:	2018
Kresba:	Petr Bažant	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.		
Popis:	A - druhá plná příčná vazba od západu krovu nad lodí s pohledem k východu, B - první plná příčná vazba od západu krovu nad presbytářem s pohledem k východu, C - podélný řez krovem nad lodí a presbytářem s pohledem k severu		
<p>The image contains three technical drawings of a roof structure. Drawing A is a cross-section of the nave, showing a gabled roof with a central ridge and supporting beams. Drawing B is a cross-section of the presbytery, showing a similar gabled roof structure. Drawing C is a longitudinal section of the roof over the nave and presbytery, showing the internal truss system and the slope of the roof. A vertical scale bar is positioned between the drawings, with markings at 0, 5, and 10 meters.</p>			

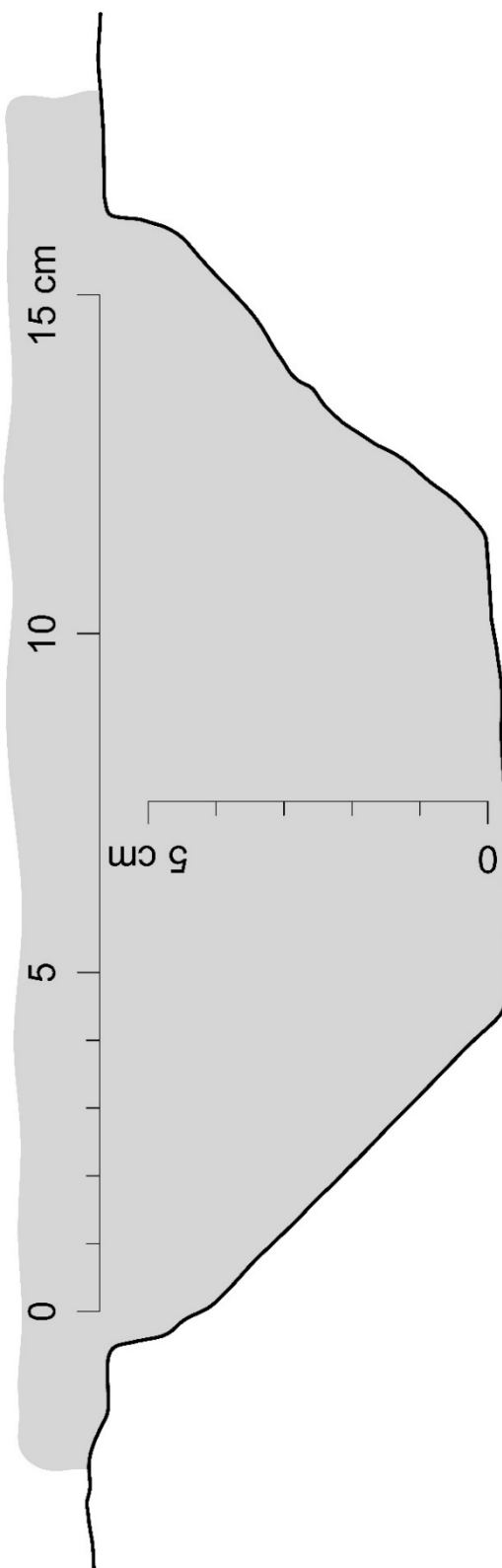
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2008
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil jižní stojky vítězného oblouku.		

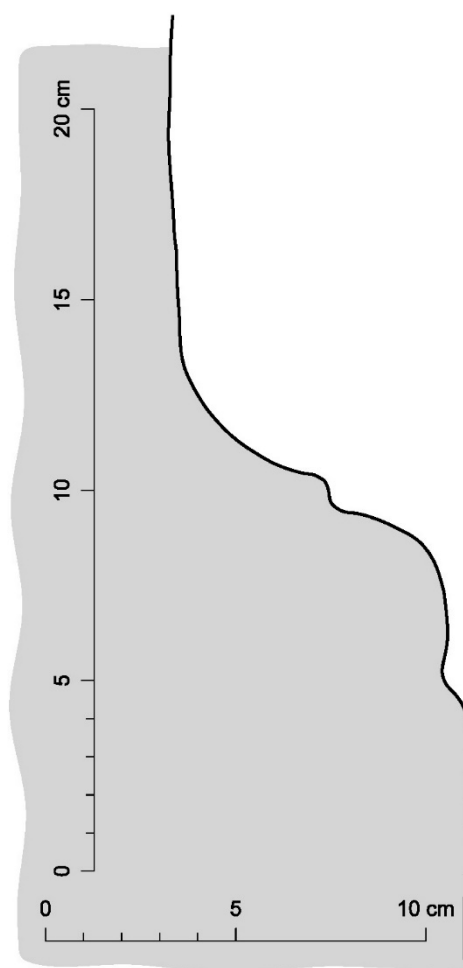
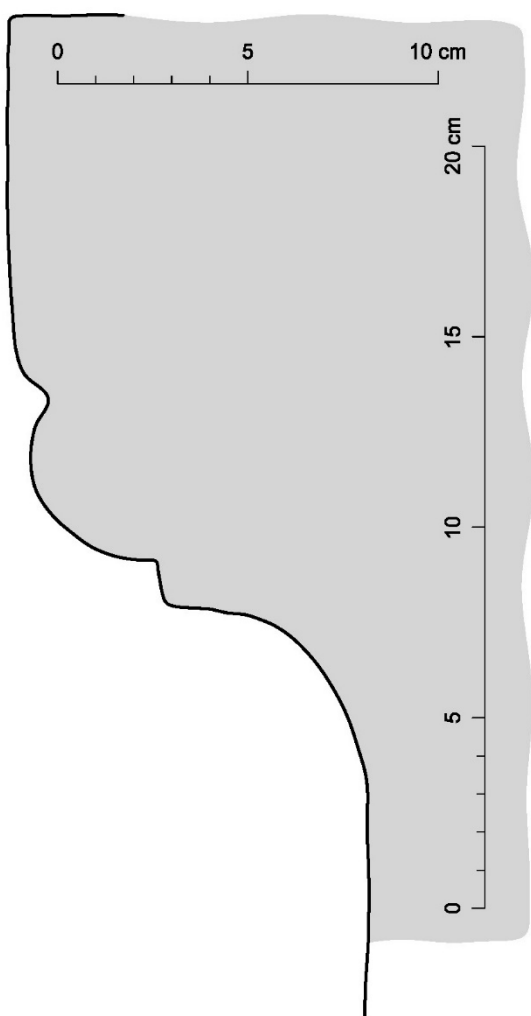
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2008
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil jižní stojky západního portálu lodi.		

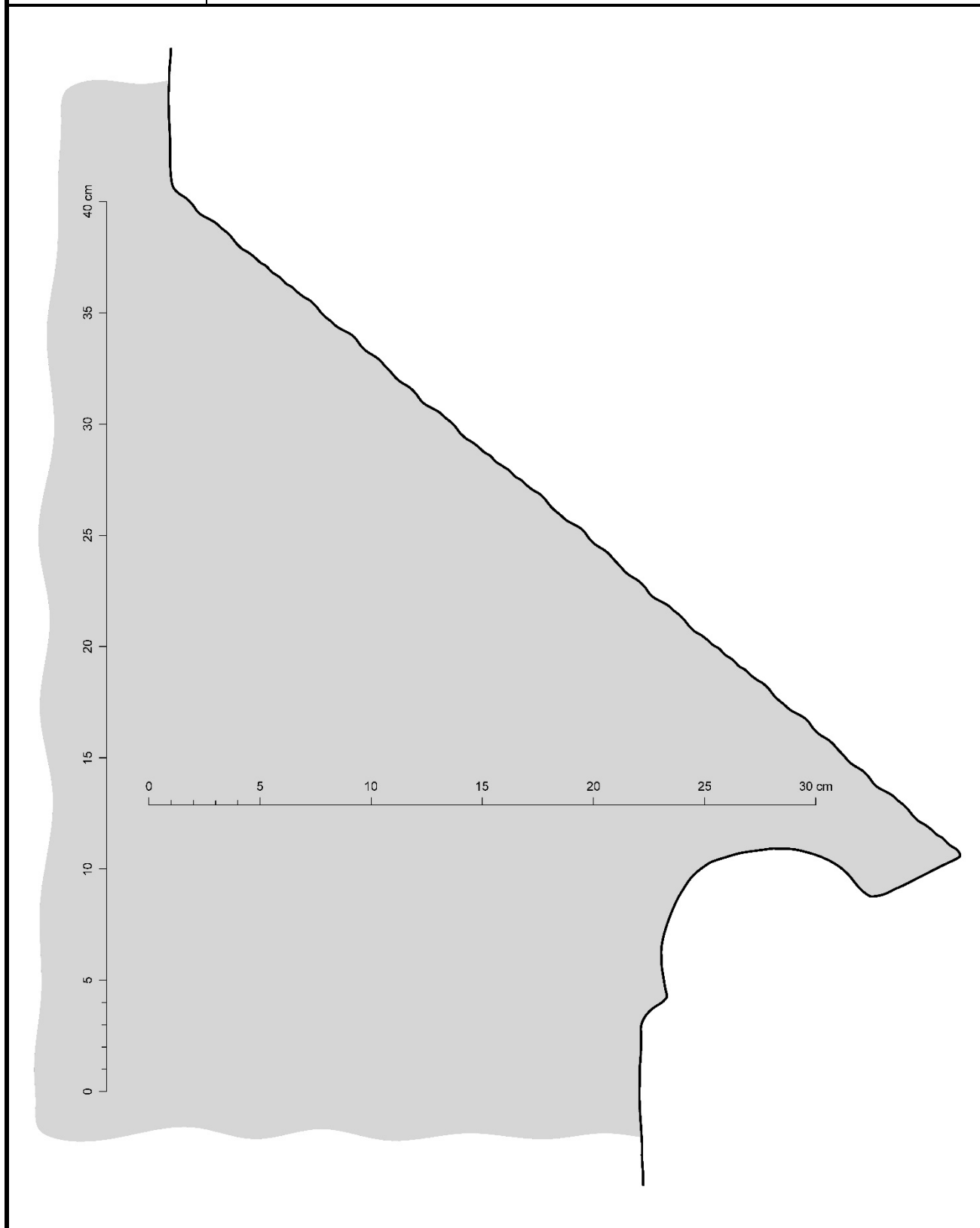
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2008
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Horizontální profil jižní konzole západní strany sakristie.		

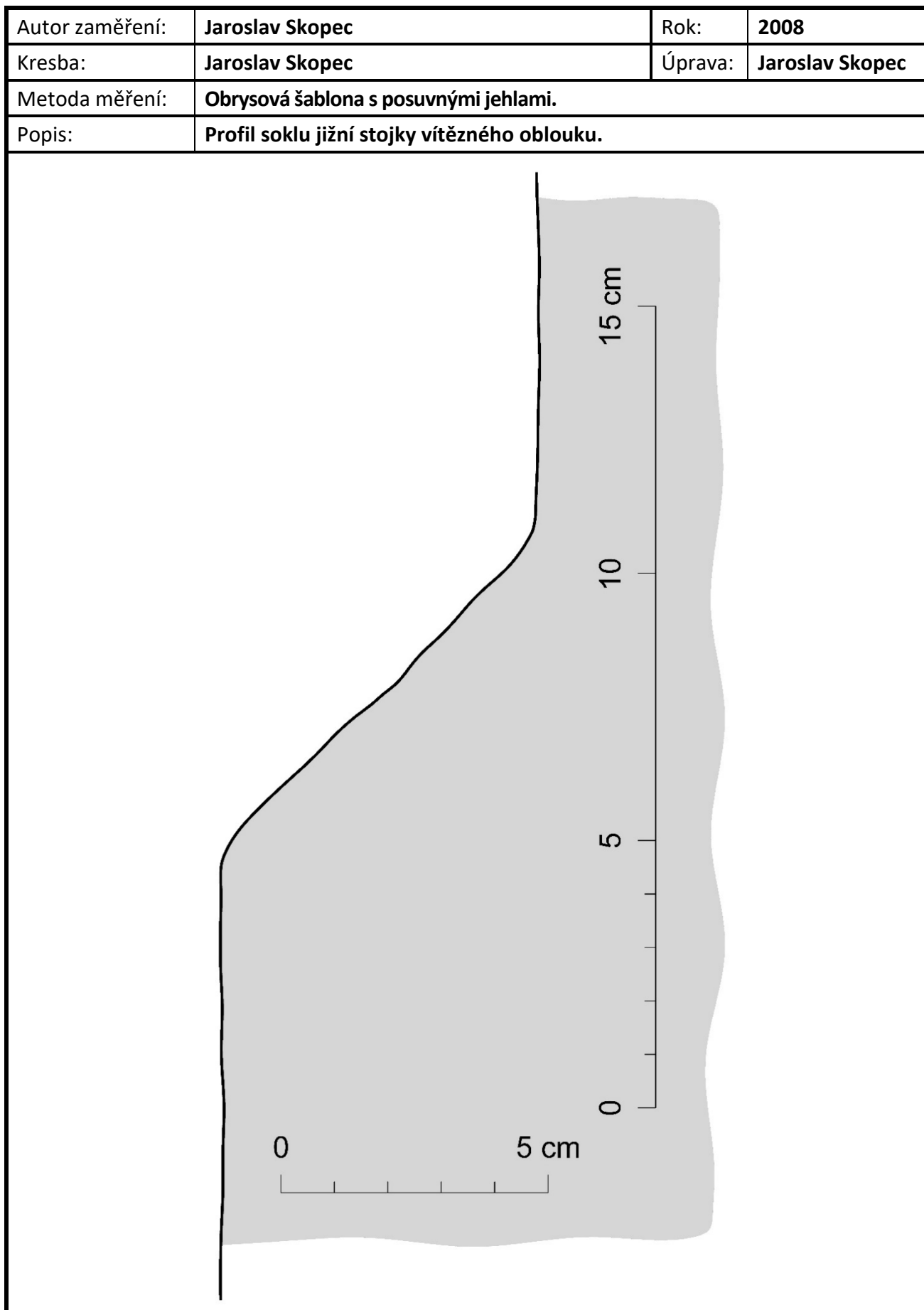

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2008
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil římsy a soklu menzy hlavního oltáře.		

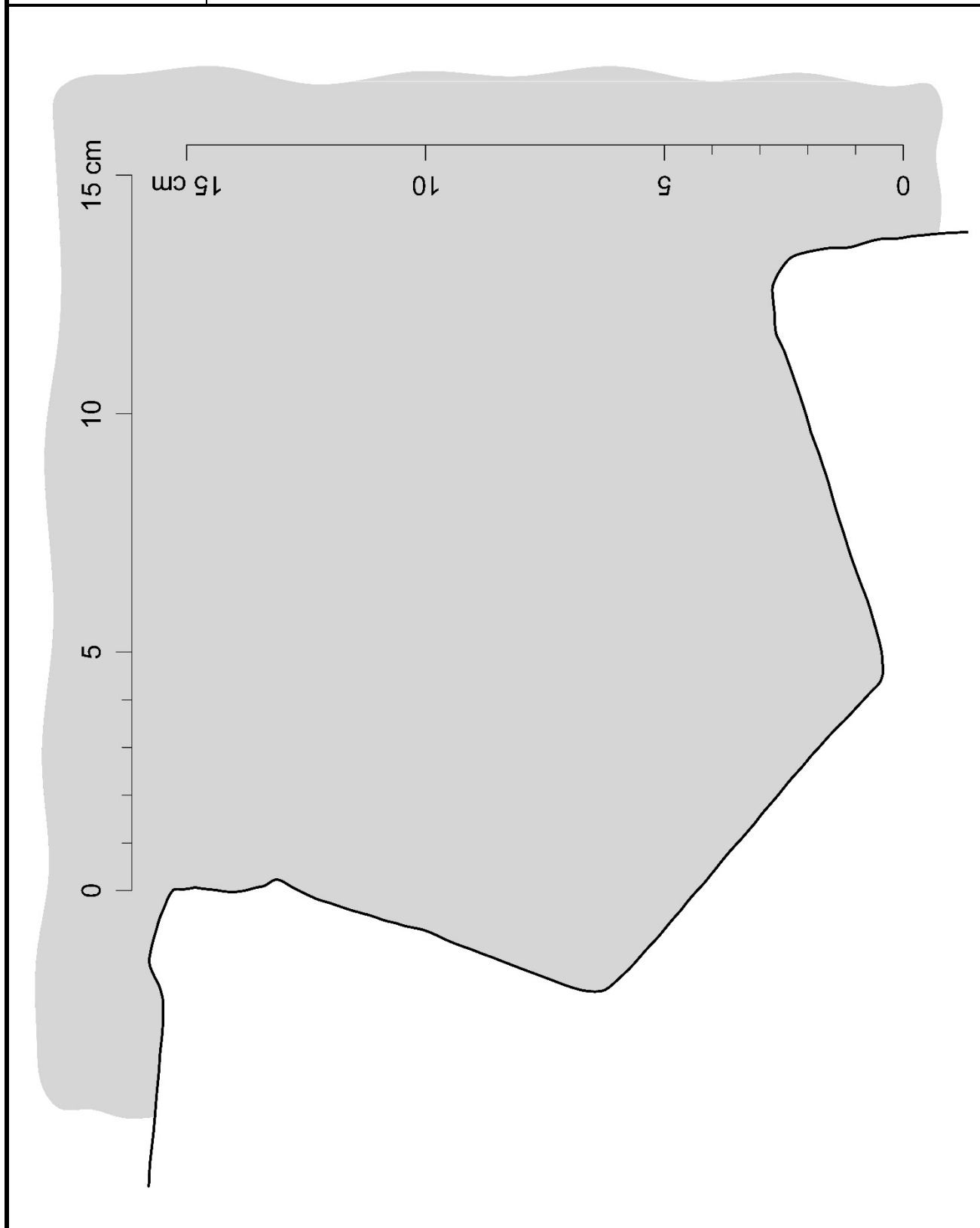

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2008
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil římsy odsazení jihovýchodního opěrného pilíře presbytáře.		

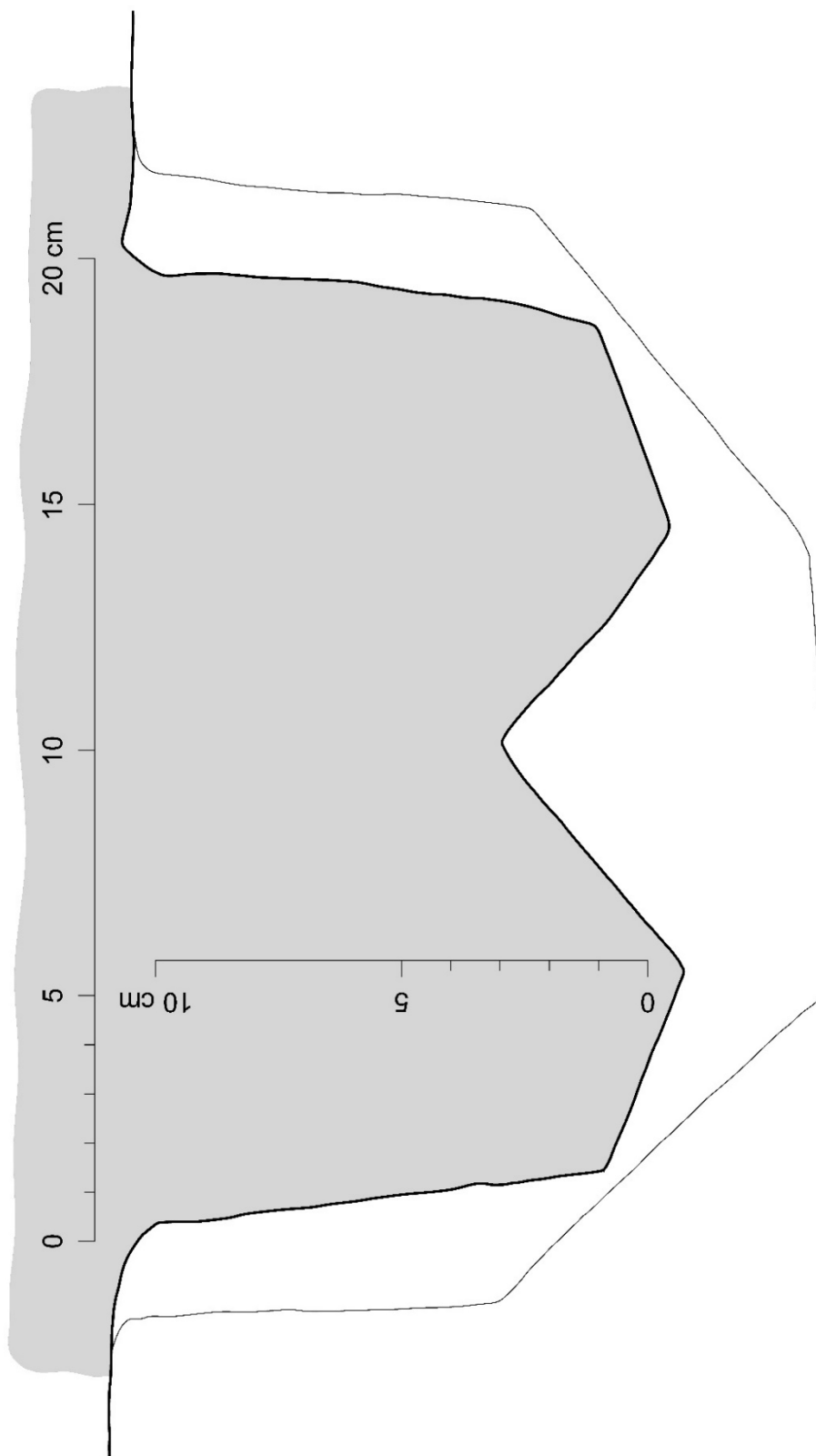

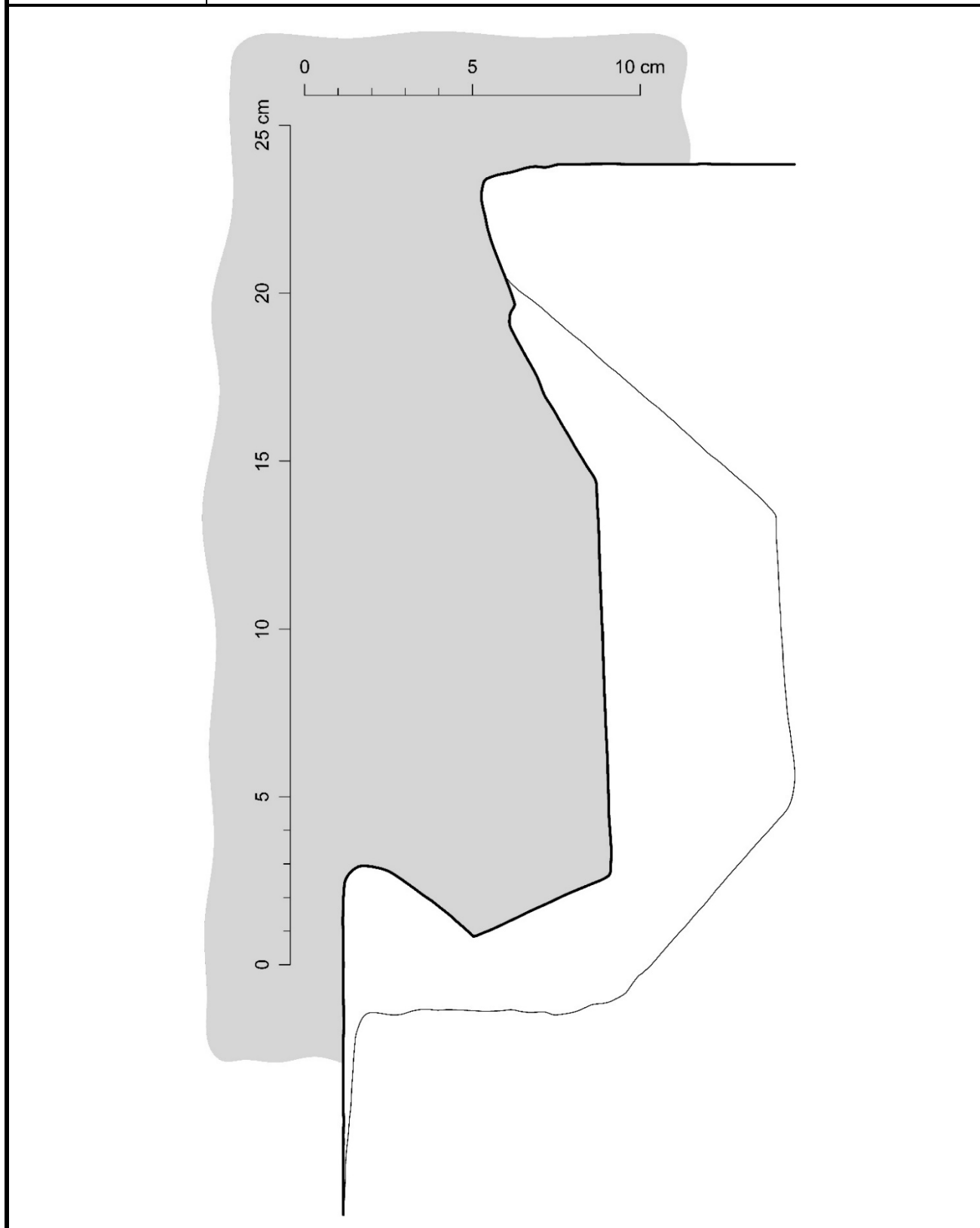
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2008
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Horizontální profil severovýchodní konzole presbytáře.		

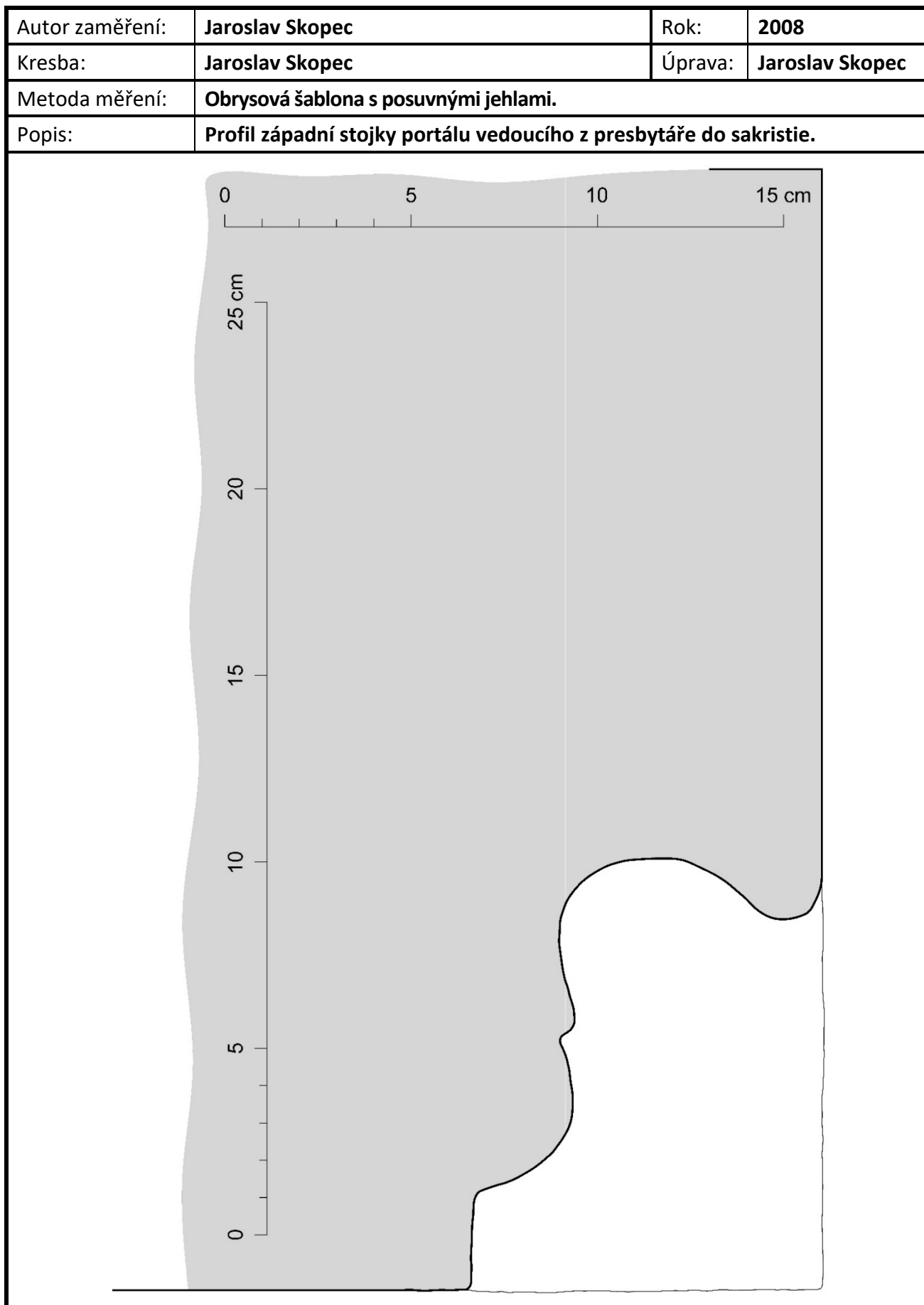

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2008
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Horizontální profil výběhu žeber nad jihojihozápadní konzolou presbytáře.		

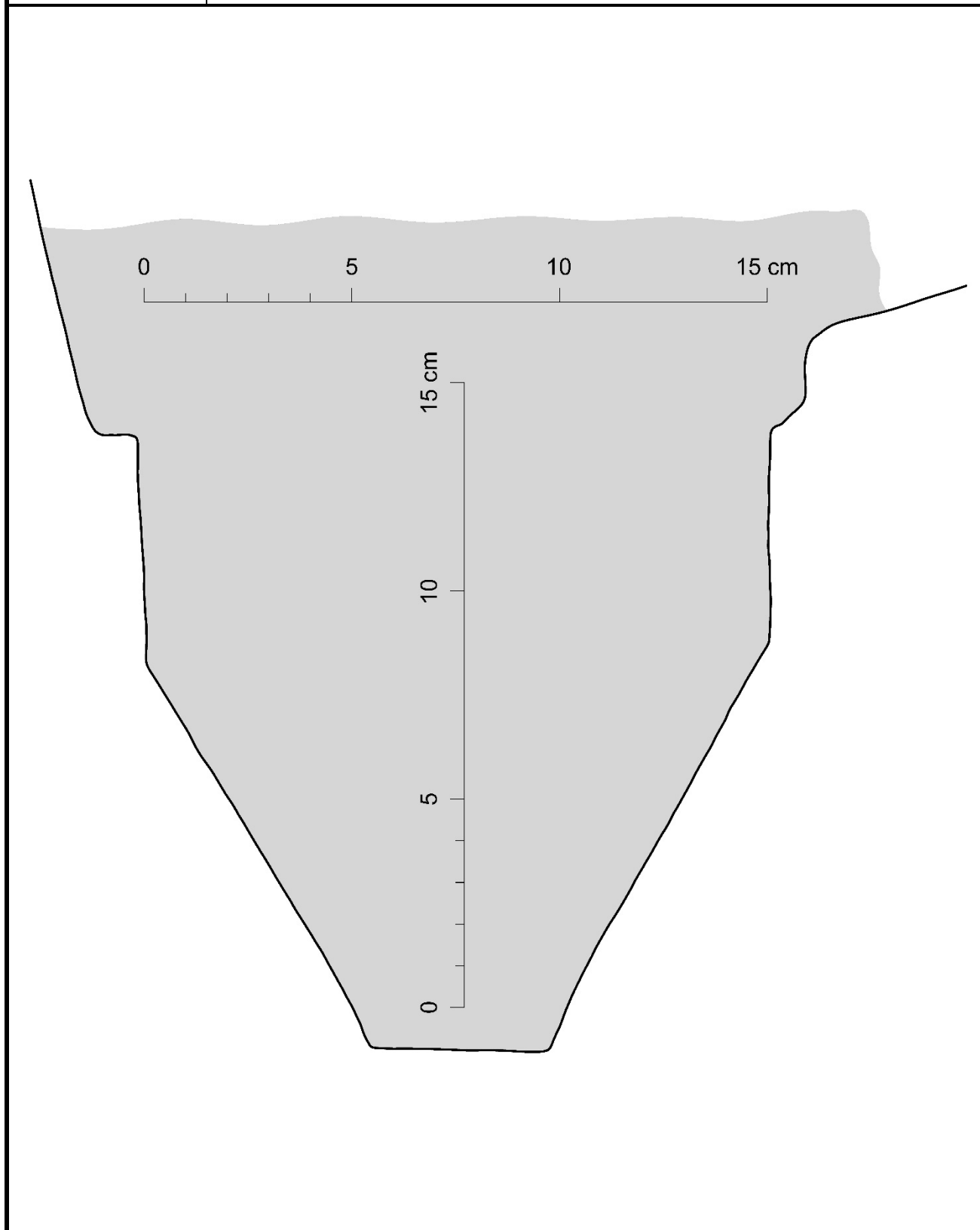

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2008
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Horizontální profil výběhu žebra nad severozápadní konzolou presbytáře.		

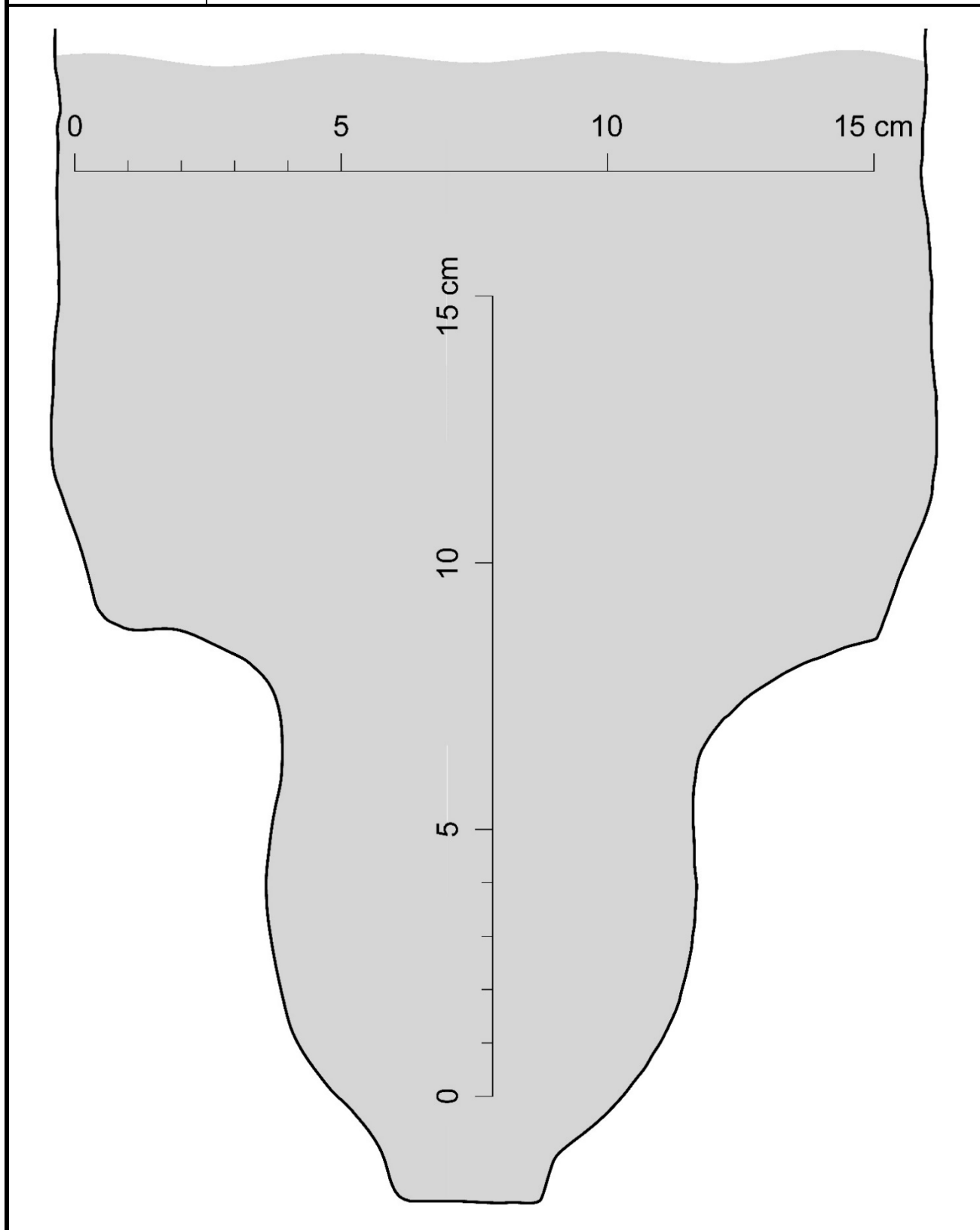

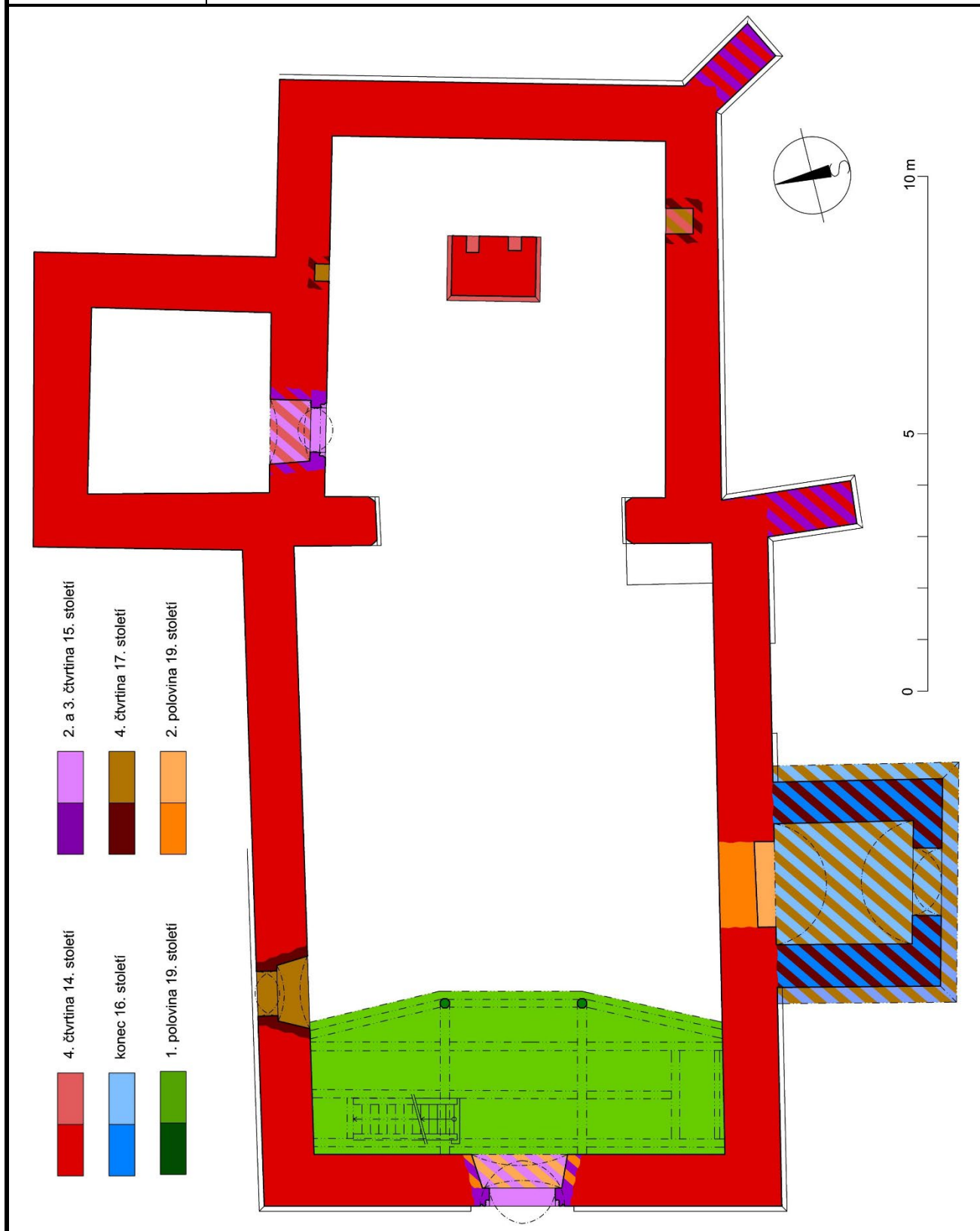
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2008
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil žebra klenby presbytáře.		

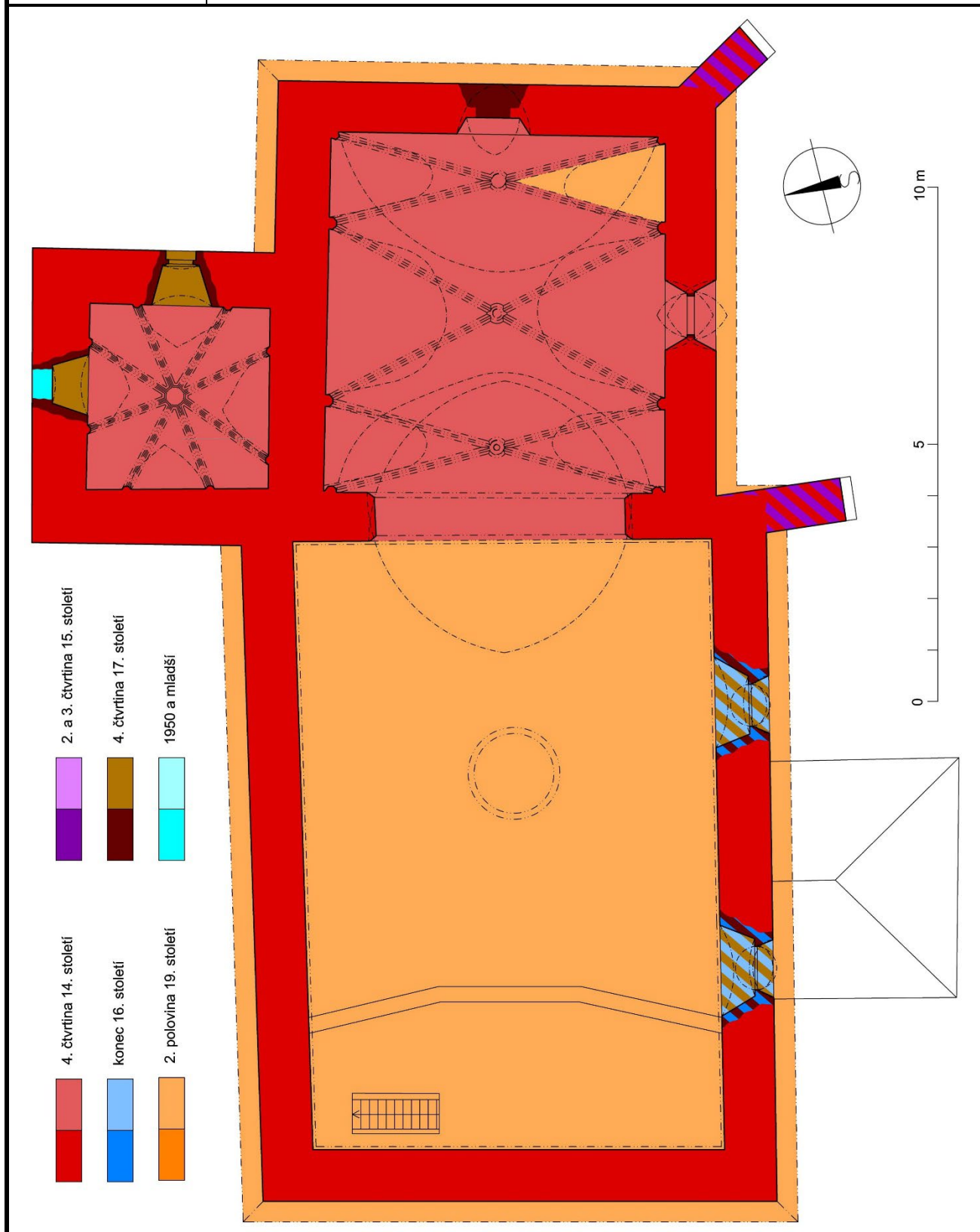
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2008
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil žebra klenby sakristie.		

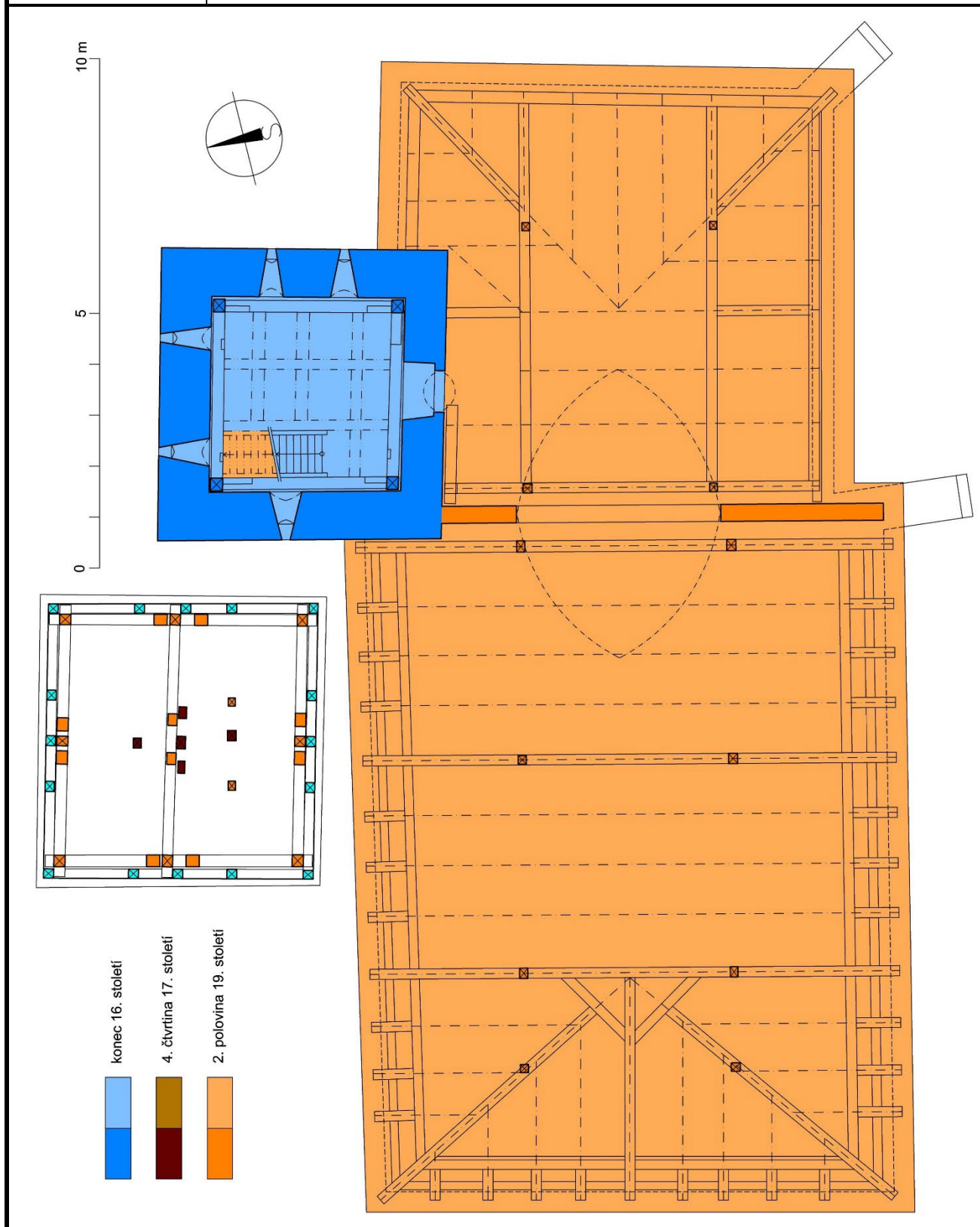
Autor zaměření:	J. Skopec, T. Brož, M. Nový, P. Bažant		Rok:	2008-18
Kresba:	Jaroslav Skopec, Petr Bažant	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec	
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.			
Popis:	Půdorys na úrovni vstupu lodi.			

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož, Miroslav Nový		Rok:	2008-18
Kresba:	Jaroslav Skopec	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec	
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.			
Popis:	Půdorys na úrovni okenních otvorů lodi.			

Autor zaměření:	J. Skopec, T. Brož, M. Nový, P. Bažant		Rok:	2008-18
Kresba:	Jaroslav Skopec, Petr Bažant	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec	
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.			
Popis:	Půdorys na úrovni 1. patra věže a 2. patra věže.			

objednal	NPÚ ÚOP v Ústí nad Labem	kraj / okres	Ústecký / Louny	nadmořská výška
adresa		obec	Nehasice	zeměpisná šířka
telefon		ulice (orientační číslo)		zeměpisná délka
e-mail	skopec.jaroslav@npu.cz	číslo popisné		zpracoval
datum odběru	21. 9. 2018	objekt	kostel Narození Panny Marie	datoval

čís.	způsob oprac.	značka	tloušťka cm	délka cm	WK	konstrukce	popis prvku	poznámka	číslo vzorku	dřevina	počet letok. letů	datum skácení
4	T		20x22		A	krov lodi	2. plná příčná vazba od V - vazný trám	2x	Y3601	smrk	52 11	x
5	T		15x17		A	krov lodi	7 příčná vazba od V - J krokev		Y3602	smrk	56	x
6	T		20x22		A	krov presbytáře	výměna vazných trámů na J straně		Y3603	smrk	45 + 3-5	-
7	T		14x17		A	krov presbytáře	1. plná příčná vazba od Z - rozpěra stojatých stolic		Y3604	smrk	48	-
A	T				A	krov lodi	výměna vazných trámů na Z straně - J část	foto 31, 32	Y3605	jehličnan	36	-
8			20x22		A	podlaha podkroví lodi	trám uprostřed		Y3606	smrk	78	-
9			14x18		A	portál z podkroví presbytáře do věže	trámové překlady niky - J trám		Y3607	smrk	13	-
10			14x18		N	portál z podkroví presbytáře do věže	trámové překlady niky - S trám		Y3608	smrk	42	-
11			15x22		A	rámová konstrukce ve věži - 1. patro	prahový trám na Z straně		Y3609	smrk	43	o
12			20x20		A	rámová konstrukce ve věži - 1. patro	horní ližina na Z straně		Y3610	smrk	47	o
13			20x22		A	rámová konstrukce ve věži - 1. patro	horní ližina na S straně		Y3611	smrk	60	o
14			21x23		A	rámová konstrukce nástavby věže	SV nárožní sloupek	+ foto 33	Y3612	jedle	83	1895/96
15			18x21		A	rámová konstrukce nástavby věže	S strana - prahový trám		Y3613	smrk	85	1895/96
16			18x20		A	rámová konstrukce nástavby věže	středový prahový trám		Y3614	smrk	76	1895/96
17			15x19		A	konstrukce zvonového závěsu	středový nosný trám	+ foto 34	Y3615	borovice	20; 24	-
18					A	konstrukce zvonového závěsu	V vzpěra středového nosného trámu		Y3616	smrk	17; 21	-
Y36nehasice-kostelPC1						Y3631+33+34				smrk	85	1895
Y36nehasice-kostelPC2						Y3601+02				smrk	73	x
Y36nehasice-kostelPC3						Y3609+10+11				smrk	60	o

sm-ce05 x PC1 7,41; 8,01; 70%; 85;

je-ce05 x Y3612 4,82; 4,06; 62%; 83;

Archivní rešerše

Jan Mareš

Dějiny lokality

Místní jméno Nehasice je v Čechách unikátní. Poloha vsi v mělkém a úzkém údolí říčky Chomutovky, která zde protíná reliéfně plochou Mosteckou pánev, podmiňovala její podobu od počátku osídlení.⁵⁰ Pro vznik středověké sakrální stavby na obvyklém vyvýšeném místě se přímo nabízel drobný hřbet vybíhající ze severního svahu říčního údolí směrem k jih, v opozici proti předpokládanému tvrzišti na místě čp. 1.

Nejstarší písemný doklad o Nehasicích je z roku 1314, kdy Předota z Nehasic vystupuje zřejmě jako klient mocného rodu pánů z Rýzmburka v roli svědka prodeje platu ve vsi Střimice (zaniklá ves u Mostu).⁵¹ Další přímý doklad o majiteli obce pochází až z roku 1369, neboť ačkoli se k roku 1363 ve sporu o obsazení nehasicé fary arcibiskupský písař vyjádřil o patronech kostela (a tedy i pravděpodobných majitelích obce), bohužel neuvedl jejich jména. Farář má být potvrzen až poté, co se majitelé podacího práva usmíří.⁵² Zároveň tím naznačil, že držba Nehasic v této době byla roztržena mezi víc osob. Ve zmíněném roce 1369 jsou zmiňováni coby patroni Jan a Přích z Touchovic s nepřilíš šlechticky znějícím titulem *discreti viri* čili moudří mužové, spojovaným často s městským či duchovním prostředím. Oba zmínění patroni byli zřejmě příslušníci nižší šlechty, velmi pravděpodobně z rozrodu s erbem hříče, a jejich titul mohl vzniknout díky specifickému stylu daného písaře, který jej promiscue užíval pro osoby urozené i neurozené.⁵³ V mladších záznamech je Přích z Touchovic označován obvyklým titulem pro nižší šlechtu *cliens* čili panoš. Roku 1378 byl patronem spolu s Příchem z blízké vsi Tatinná a zemřel počátkem roku 1381, přičemž část výnosu z Nehasic v podobě tří kop ročního platu tehdy získal s odkazem na dřívější donaci kněz Jindřich, farář ve Smolnici, proslulý později při vizitaci Pavla z Janovic coby marnivec a prostopášník. Přích držel Touchovice jako léno od krále, jeho vztah k Nehasicím není jasný, je možné, že jeho majetkový podíl na vsi byl minimální.⁵⁴

Již při Příchově smrti v roce 1381 se k majetku rodu z Touchovic přihlásil také Jindřich Škopek z Dubé, ale roku 1385 jej rezignoval dalšímu z touchovického rozrodu Zdeňkovi.⁵⁵ Krátce poté v roce 1388 jsou držiteli patronátu zmíněný Jindřich Škopek z Dubé s erbem ostrve a Vilém z Touchovic, přičemž Jindřich je titulován *dominus* čili pán a Vilém je uváděn coby panoš. Jindřich z Dubé byl dlouholetým oblíbencem krále Václava IV. a zastával

⁵⁰ K. SKLENÁŘ, *Pravěké nálezy v okolí Nehasic na Žatecku*, Porta Bohemica 4, 2007, s. 92–127; P. HOLODŇÁK, *Labyrintem žateckého pravěku*, Ústí nad Labem 2006, s. 246–250.

⁵¹ J. EMLER (ed.), *Regesta Diplomatica nec non Epistolaria Bohemiae a et Moraviae III*, Praha 1890, č. 183, s. 80.

⁵² J. EMLER (ed.), *Libri confirmationum (LC) I/2*, Praha 1874, s. 10.

⁵³ LC II, s. 7 an.

⁵⁴ I. HLAVÁČEK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Visitační protokol pražského arcijáhensství pražského arcijáhna Pavla z Janovic z let 1379–1382*, Praha 1973, s. 195–198.

⁵⁵ LC III, s. 85; G. FRIEDRICH (ed.), *První kniha provolací desk dvorských z let 1380–1394*, Archiv český 31, Praha 1931, s. 257.

postupně vysoké dvorské i zemské úřady (hofmistr královny 1376, nejvyšší hofmistr 1385–1395, nejvyšší komorník 1381–1392, tj. předseda zemského soudu, jeden ze dvou zemských správců 1379 a 1380 a sám 1386, zemřel 1395). Škopkova aktivita ve snaze získat jakkoli drobnou odúmrť ve svůj prospěch je typickým rysem jeho závratné kariéry plně spjaté s královskou mocí a s využíváním, či spíše zneužíváním potenciálu zastávání vysokých dvorských i zemských úřadů.⁵⁶

Počátkem 15. století se přídomek z Nehasic objevuje v tituluře několika příslušníků rodu z Touchovic, ovšem o jejich držbě částí Nehasic chybějí jakékoli doklady a spíše se jednalo o titulární záležitost (Jan, Protivec, Přech).⁵⁷ Reálné majetkové podíly jednotlivých držitelů do konce 14. století v Nehasicích nelze konkrétně určit, a to až do roku 1408, kdy král povolil Pešíkovi řečenému Šatka z Hořetic, jeho dceři Markétě, manželce Bohuslava z Peruce, a sirotkům po zemřelém Zdeňku z Tatinné zvaném Kostelec vytvořit majetkový spolek s tím, že spojí své majetky a budou po sobě navzájem dědit. Zdeněk byl podle dokladu z října 1406 Pešíkovým zetěm.⁵⁸ Lze se jen dohadovat, že vytrvalý Jindřich Škopec z Dubé nakonec uspěl a Nehasice získal celé, neboť při svolání Pešíkova majetkového spolčení s Tatinskými je ve výčtu spojovaného majetku uveden mimo jiné poplužní dvůr a celá ves včetně obvyklého příslušenství polí atd., ovšem bez podacího práva ke kostelu. Jindřichův stejnojmenný syn je naposledy doložen k roku 1402, ovšem již bez vztahu k Nehasicím. Nelze vyloučit, že právě po jeho smrti někdy před rokem 1407, kdy je poprvé coby držitel Nehasic doložen Pešík,⁵⁹ král disponoval Nehasicemi coby uprázdněným lénem. Podle dobového zvyku jej věnoval dalšímu žadateli s tím, že navzdory manskému charakteru držby bylo nutné majetkové společenství projednat před zemským soudem. Podací ke kostelu pak mohlo být hlavním vkladem vneseným do společenství zmíněnými sirotky Zdeňka z Tatinné, jehož příbuzenský vztah k dávnému spoludržiteli podacího práva Příchovi z Tatinné není zřejmý.⁶⁰ Pešík Šatka s přízviskem z Hořetic či z Vlčic (z Vlčic sezením na Hořeticích) držel také jménem poručníka sousední Tatinnou a Hořetice a byl držitelem Nehasic až do své smrti nejspíše v roce 1421 nebo počátkem roku 1422, kdy v roli patrona kostela poprvé vystupuje Jan zvaný Kostelec sezením na Tatinné, označený titulem *armiger* čili doslova zbrojnoš, evidentně tedy příslušník nižší šlechty.⁶¹ Ten je uváděn jako patron

⁵⁶ LC III, s. 202; k tomu J. SPĚVÁČEK, *Václav IV. 1361–1419*, Praha 1986, passim, zvl. strana 718.

⁵⁷ A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XIV, Litoměřicko a Žatecko*, Praha 1906, s. 417; viz také V. RŮŽEK (ed.), *A. Sedláček, Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty II*, Praha 2001, s. 81.

⁵⁸ Kartotéka A. Sedláčka, Skříň C, řada C07, zásuvka C07B, lístek č. 476, viz <http://www.augustsedlacek.cz/apps/?asq=nehasice#search>.

⁵⁹ F. TADRA (ed.), *Soudní akta konzistoře pražské V*, Praha 1899, s. 401.

⁶⁰ J. EMLER (ed.), *Pozůstatky desk zemských Království českého r. 1541 pohořelých II*, Praha 1872, s. 46; k synovi Jindřicha Škopka F. PALACKÝ (ed.), *Archiv český 2*, Praha 1842, s. 359–360; právní úprava spolčení majetku R. RAUSCHER, *Dědické právo podle českého práva zemského*, Bratislava 1922, s. 79–89.

⁶¹ LC VIII–X, s. 4 a 24.

v neklidných dobách dvacátých let 15. století, konkrétně v letech 1422 a 1427, ačkoli s ohledem na mocenské změny v regionu (radikální husitská vojska Žatce a Loun) nelze s jistotou potvrdit jeho skutečnou držbu vsi; ostatně týž pramen informující o Janově uplatnění podacího práva hovoří k roku 1424 o obtížích spojených s jeho uplatněním a už samotné spojení Jana s katolickou konzistencí naznačuje, že jeho nárok mohl být v té době vzhledem k reálnému poměru sil v této oblasti spíše teoretický.⁶²

Po uklidnění situace koncem třicátých let 15. století již zůstala držba vsi jednotná. V roce 1436 či počátkem roku 1437 zemřela dcera Pešíka Šatky Markéta, manželka Bohuslava z Peruce, a její dcera Kateřina převedla všechna svá práva k Nehasicím včetně majetkového spolčení na svého otce a jeho potomky. Přitom je ve výčtu práv Kateřiny po matce výslovně uvedena celá ves, takže zřejmě v neklidných dobách mezi léty 1427–1436/37 byly Nehasice majetkem Markéty z Peruce.⁶³ Dalšími držiteli byli Bedřich a Jindřich ze Stroupče, následovaní Janem Bubnem ze Všebořic, a poté v roce 1478 Tomáš Bém z Konobrže, který zakoupil zároveň také Bitozeves a Tatinou.⁶⁴ V jeho rodu pak Nehasice zůstaly až do 1510, kdy jeho vnuk Zikmund Čeč z Nemyčevsi prodal celou ves Nehasice včetně podacího práva Kateřině Touchovské z Hradiště, vdově po Petru Beřkovském ze Šebířova. Roku 1530 pak Jaroslav Beřkovský ze Šebířova celou ves prodal Jaroslavovi Kostomlatskému z Vřesovic na Blažimi za 1500 kop grošů pražských.⁶⁵ Nehasice byly připojeny k prosperujícímu vřesovickému panství s centrem v Blažimi a podle odhadu majetku z roku 1557 Jaroslavův syn Jan přiznal svého a poddanského majetku za celkem 12 500 kop grošů, což jej zařadilo na druhé místo v majetkovém žebříčku rytířského stavu v rámci Žateckého kraje. Tomu odpovídá i jeho funkce krajského hejtmana.⁶⁶

V rukou vřesovického rodu zůstaly Nehasice po zbytek 16. století, přičemž přešly po roce 1570 z majetku Jana Kostomlatského do držení jednoho z jeho osmi synů Vojtěcha, který podle incidentu z roku 1575 sídlil přímo na zdejší obnovené tvrzi.⁶⁷ Po Vojtěchově smrti roku 1591 byla za nezletilého Jana Viléma poručnicí jeho matka Kateřina z Doupova, podruhé provdaná za rytíře z Údrče. Jan Vilém dosáhl plnoletosti nejpozději v roce 1603 a kromě Nehasic roku získal 1612 značnou část majetku této vřesovické rodové větve včetně Býčkovic a Libčevsi. Své manželce Kristýně Vřesovcové z Doupova roku 1617 pojistil věno na Nehasicích s příslušenstvím ve výši 12 500 kop míšenských grošů. Kristýna krátce po jeho smrti (zemřel pravděpodobně roku 1618) v roce 1619 Nehasice postoupila Janovi Habartovi Kostomlatskému na Ploskovicích,

⁶² LC VIII–X, s. 24, 87, 1427.

⁶³ RT II, s. 172.

⁶⁴ K. TUTTE, *Der politische Bezirk Saaz. Eine Heimatkunde*, Žatec 1904, s. 841.

⁶⁵ *Desky zemské království Českého I/2, kvatern trhový běžný červený od léta 1542–43*, Praha 1932, s. 295.

⁶⁶ O. PLACHT, *Odhad majetku stavů království českého z r. 1557*, Praha 1949, s. 93.

⁶⁷ A. SEDLÁČEK, *Kartotéka*, dostupné online na <http://www.augustsedlacek.cz/apps/?asq=nehasice#search>.

Blažimi a Býčkovcích, což byl strýc jejího zemřelého manžela, ovšem až po řádném vyplacení celého věna.⁶⁸

Jan Habart Nehasice obratem zapsal své manželce Barboře ze Žlunic za 10 000 kop míšeňských grošů.⁶⁹ Nehasice byly i nadále součástí blažimského panství a v rukou Jana Habarta se nahromadil značný majetek s centry v Ploskovicích, Býčkovcích, Blažimi a Libčevsi, dohromady téměř dvě desítky obcí. Po porážce stavovského povstání byl sice Jan Habart navzdory nekatolickému vyznání roku 1623 zbaven obvinění, ale po vydání obnoveného zemské zřízení emigroval do Míšně. Krátce předtím prodal roku 1628 Libčeves Volfovi Ilburkovi z Vřesovic za 45 000 míšeňských kop, a Blažim a Nehasice Pavlu Michnovi z Vacínova za 40 000 zlatých rýnských, přičemž v Nehasicích se zmiňuje tvrz a kostelní podací právo.⁷⁰

Třicetiletá válka zpusťovala Nehasice podobně jako okolní obce, podle urbáře z roku 1641 bylo z 29 hospodářství 13 pustých. Při celostátním soupisu poddanských statků v roce 1654 zde komise našla 11 větších selských statků, z toho 5 stále opuštěných, a 17 menších chalupnických hospodářství, z nichž jedenáct postrádalo hospodáře.⁷¹ Zadlužení Michnové z Vacínova Nehasice v rámci blažimského dominia sice ještě v roce 1655 coby svůj majetek uhájili před nároky Silvie Kateřiny hraběnky z Černína, ale roku 1671 panství Vilém Fridrich Michna z Vacínova pro dluhy prodal Ludvíku hraběti Sinzendorfovi na Postoloprtech. Finanční machinace tohoto prezidenta české komory a místodržícího ovšem vedly krátce před jeho smrtí v roce 1681 k obrovské pokutě ve výši jednoho a půl milionu zlatých, čili k likvidačnímu zásahu. Nehasice byly tehdy součástí rozsáhlého sinzendorfského majetku s centrem v Bitozevsi, patřily do něj okolní Seménkovice, Lišany, Horky, Hradiště, Zálužice, Tvršice, Tatinná, Vidovle, Blažim, Třískolupy, Moravěves a Sušany. V roce 1675 Nehasice obývalo celkem 153 osob, což je řadilo na čtvrté místo co do lidnatosti v rámci postoloprtského panství za Bitozevsi, Blažimí a Břvany.⁷²

Sinzendorfova smrt kolaps dočasně odvrátila a jeho dva nezletilí synové se v roce 1690 pod poručnictvím Karla Ludvíka hraběte ze Sinzendorfu ujali správy rodových statků. Po smrti staršího Kristiána Ludvíka jeho mladší bratr Filip Ludvík v roce 1692 prodal rozsáhlé panství včetně Nehasic Ferdinandu hraběti ze Schwarzenbergu za 600 000 zlatých, z čehož půl milionu padlo rovnou na splacení starších sinzendorfských závazků.⁷³ Postoloprtské dominium bylo v roce 1703 knížetem Ferdinandem ze Schwarzenbergu povýšeno na rodový fideikomis. V majetku tohoto rodu pak Nehasice coby

⁶⁸ Národní archiv (NA), fond Desky zemské větší, Praha (DZV), Kvatern trhový papouškový od léta 1616 do 1617, sign. DZ 138, fol. M 4; viz též A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XIV*, s. 377.

⁶⁹ NA, DZV sign. DZ 139, fol. G 27.

⁷⁰ NA, DZV sign. DZ 295, fol. M 27 a N 1. T. Bílek, *Konfiskace*, s. 912 omylem řadí Nehasice k prodeji Libčevsi.

⁷¹ J. MAREŠ, *Bitozeves. Nehasice, Tatinná, Vidovle*, Bitozeves 2018, s. 80.

⁷² J. MAREŠ, *Bitozeves. Nehasice, Tatinná, Vidovle*, Bitozeves 2018, s. 33.

⁷³ J. VESELY, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, Praha 1893, s. 29–30.

	součást postoloprtského panství, které se časem rozrostlo a spolu s ostatními severočeskými državami tvořilo ekonomický základ společenského postavení krumlovské větve, zůstaly až do konce patrimoniální správy v polovině 19. století. ⁷⁴
Dějiny kostela	<p>V písemných pramenech se nehasický kostel Narození P. Marie objevuje poprvé nepřímě v rejstřících papežských desátků, jejichž nejstarší rukopis pochází z roku 1352. Půlroční platba ve výši 9 grošů pražských řadila zdejší beneficium v rámci tehdejšího žateckého děkanátu mezi průměrně zajištěné fary, pro srovnání v blízkém okolí Bitozeves platila 8 grošů, Staňkovice pouhé 4 gr., zatímco Blažim a Minice po 15 groších.⁷⁵ Mariánské zasvěcení ovšem může naznačovat podstatně starší dobu vzniku kostela. K roku 1359 následuje zmínka o jménem neuvedeném faráři z Nehasic, který byl vykonavatelem výměny duchovních v nedalekých Staňkovicích, farnosti pod patronátem strahovského premonstrátského kláštera.⁷⁶ Roku 1361 byl ke kostelu v Chlumci prezentován Bušek Příchův z Nehasic, což by mohlo ukazovat na dobově obvyklý úzus zaopatření mladších synů nižší šlechty prostřednictvím církevních beneficí; jméno Přech/Přích je ve 14. století mezi patrony zdejšího kostela časté, viz výše v kapitole o dějinách lokality.⁷⁷ V roce 1361 byl ustanoven nehasickým farářem kněz Jan Vernerův z Loun, ačkoli pro nesvornost patronů se instalace svěřená bitozeveskému duchovnímu správci protáhla.⁷⁸ Pravděpodobně týž Jan později v roce 1369 na nehasické obroči rezignoval a směnil jej s knězem Buzkem za faru v Soběsukách západně od Žatce.⁷⁹ Buzek se roku 1377 dostal do sporů se svým kaplanem Přibíkem z Nehasic, o podstatě a řešení sváru ale prameny mlčí. Každopádně o rok později, roku 1378, Buzek Nehasice opouští a směnou s knězem Mikulášem odchází do Bílence.⁸⁰ Mikuláš zde zůstal až do roku 1388, kdy směnil Nehasice s knězem Ambrožem ze Strašic.⁸¹ Ambrožovy další osudy známé nejsou. V roce 1399 je v konfirmačních knihách zachycen Petr, syn Benedikta z Nehasic, coby generální prokurátor biskupského soudu, kanovník kolegiátní kapituly u sv. Kryštofa (dnes sv. Jakuba) v Týně nad Vltavou a patron kostela v Chýnově. Jeho vztah k rodině některého z majitelů Nehasic je pravděpodobný, leč nedoložitelný.⁸²</p>

⁷⁴ J. VESELY, *Geschichte*, s. 81 an. Rozsah schwarzenberské domény k roku 1848 viz F. PALACKÝ, *Popis království českého*, Praha 1848.

⁷⁵ W. W. TOMEK, *Registra decimalium papalium*, Praha 1873, s. 70.

⁷⁶ LC I, s. 94.

⁷⁷ LC I, s. 150.

⁷⁸ LC I/2, s. 10.

⁷⁹ LC II, s. 7.

⁸⁰ F. TADRA (ed.), *Soudní akta konsistoře pražské (SA) VII*, Praha 1901, s. 183–200; LC III, s. 85.

⁸¹ LC III, s. 202.

⁸² LC VI, s. 4.

Z roku 1407 se dochovala zajímavá smlouva mezi tehdejším nehasickým farářem Václavem a knězem Jiříkem ze Žatce, který si na tři roky pronajal výnos zdejšího kostela za 10 kop grošů za první rok nájmu a 12 kop grošů za zbývající dva roky. Václav se také zavázal vyřešit smírně případné námitky patrona Pešíka proti vikáři, kterého tam Václav dříve držel s Pešíkovým souhlasem, a to vše pod pokutou v nemalé výši 20 kop grošů. Ekonomické zajištění nehasického duchovního bylo podle výše nájmu poměrně dobré, zhruba na úrovni nižší šlechty.⁸³ Farář Václav se aktivně účastnil sporu duchovenstva žateckého děkanátu s žateckým arcijáhnem Zdeňkem v roce 1412 a v roli nehasického duchovního správce je doložen ještě k roku 1418, kdy směnil faru s tuhaňským farářem Janem.⁸⁴

Neklidná léta husitských bouří přinesla nehasické faře rychlé střídání duchovních, přičemž není jisté, zda se skutečně ujali svých povinností na místě. Radikální lounští a žatečtí husité od jara roku 1421 ovládli širší region a existence katolické duchovní správy v mnoha okolních farnostech byla v ohrožení. V případě Nehasic se ale zřejmě obec spolu s patronem přiklonila na stranu radikálů až později, jak dokládá záznam z roku 1421, kdy po smrti faráře Václava dlouhověký Pešík z Vlčic prezentoval do Nehasic kněze Klementa z Loun, pravděpodobně katolického vyznání.⁸⁵ Hned v roce 1422, po Klementově smrti, prezentuje Jan Kostelec na Tatinné kněze Jakuba, syna Václava z Bílé, to vše s vědomím katolické konzistoře v žitavském exilu.⁸⁶ O dva roky později již byla nehasická farnost mimo kontrolu konzistoře, v říjnu 1424 nový nehasický farář Petr slíbil zaplatit jeden uherský zlatý za konfirmační listinu, jakmile bude v držení fary. Ještě v říjnu roku 1424 nebyla fara oficiálně obsazena katolickým knězem, ačkoli Jakub byl již rok po smrti. Tehdy sice výše zmíněný Petr, vikář kostela pražského, dostal listinu k nehasické faře se souhlasem patrona Jana ze Sebusína, ale dle poznámky k témuž zápisu je zřejmé, že ve skutečnosti k beneficiu uveden nebyl, neboť bylo fyzicky mimo pravomoc konzistoře i uvedeného patrona.⁸⁷ Jan ze Sebusína je totožný s Janem z Kostelce na Tatinné, jak vyplývá z konfirmace roku 1427, kdy Jan souhlasil se spíše virtuální směnou mezi titulárním nehasickým farářem Petrem řečeným Bubník a mistrem Mikulášem Gureimem, titulárním kanovníkem u sv. Jiří v Praze.⁸⁸

V seznamu zajatců z bitvy u Želenic v roce 1438 sice bojovníci z Nehasic chybí, ale v nejbližším okolí naopak byli příznivci násilné reformace velmi početní: Velemyšleves 11 bojovníků, Vidovle 2, Žiželice 14 a cca 3 km vzdálená Bítovo dokonce 16 mužů!⁸⁹ Reformační myšlenka zřejmě oblast zasáhla

⁸³ SA V, s. 401.

⁸⁴ L. SCHLESINGER, *Urkundenbuch der Stadt Saaz*, s. 160, č. 352; LC VII, s. 277.

⁸⁵ LC VIII–X, s. 4.

⁸⁶ LC VIII–X, s. 24.

⁸⁷ LC VIII–X, s. 87 „quia non patet tutus accessus ad dictam ecclesiam in Nehassicz“.

⁸⁸ LC VIII–X, s. 126.

⁸⁹ L. SCHLESINGER, *Der Kampf bei Sellnitz (1438)*, MVGDDB 20, 1882, s. 1–61.

velmi silně a je nepravděpodobné, že zrovna Nehasice by byly výjimkou. Symbolická směna fary z roku 1427 je na dlouhou dobu posledním dokladem o katolické duchovní správě v Nehasicích, ačkoli reálně zde přestala fungovat zřejmě již krátce po roce 1420. Konkrétní doklady o předpokládaných utrakvistických kněžích ovšem chybějí, stejně tak nelze doložit možné poškození kostela v husitských válkách, ani v dalších následných lokálních konfliktech. Ve starší regionální vlastivědné literatuře se traduje rok 1535 jako datum radikální obnovy nehasického kostela, tedy v době vlády Jaroslava Kostomlatského z Vřesovic, ovšem původ tohoto údaje není zřejmý.⁹⁰ Podací právo ke zdejšímu kostelu je samozřejmě součástí většiny dochovaných majetkových převodů až do 17. století, takže kostel stál a fungoval, ovšem o jeho podobě doklady nejsou.

Důkazem přiměřené péče o nehasický kostel jsou teprve náhrobky příslušníků rodiny Vřesovců z konce 16. století, jejichž výtvarné provedení přesahuje obvyklou místní kvalitu, zejména v případě figurálního epitafu Vojtěcha Kostomlatského z Vřesovic a jeho rodiny.⁹¹ Jeho manželka Kateřina uspořádala v roce 1593 záležitosti zdejšího záduší prostřednictvím nově založených register, pravděpodobně kvůli jeho neuspokojivému stavu („každého roku pořádný počet kostelní aby se vykonal; poněvadž kostel žádnými důchody opatřen není, a taky žádní kostelní počtové za předešlých pánův se nedrživali“), a dala do nich zapsat veškeré kostelní příjmy. Zajímavá je zmínka o dlouhodobé absenci faráře u zdejšího kostela, údajně nikdo faráře v Nehasicích již nepamatuje, což naznačuje problematičnost výše uvedeného údaje o tradované kostelní novostavbě roku 1535. Prvním farářem byl dle vlastnoručního záznamu na přídeštní register k roku 1593 Mikuláš Fuchlin ze Sliwice v Horním Slezsku, luterán a jazykem Němec. Následuje údaj o blíže nedatovaném požáru nové nehasické fary, která byla zřejmě ohněm zcela zničena, takže paní Kateřina na její obnovu věnovala 50 kop míšeňských grošů a obec zapůjčila 15 kop a 30 grošů, přičemž 60 kop má zaplatit Tatinná ve třech ročních splátkách. Záznam v registrech dokládá také urovnání staršího sporu mezi Vřesovci na Nehasicích a Karlem Hruškou z Března na Tatinné o příslušnost vsi Tatinná k nehasické farní správě, která byla zřejmě někdy v průběhu 16. století v souvislosti se změnami vrchností přifařena k faře v Bitozevsi, a teprve dohodou v roce 1593 navracena k Nehasicím. Ohlašovaný vklad v zemských deskách ale nelze doložit. Pro hospodářské poměry je cenné podrobné stanovení povinných dávek pro poddané z Nehasic a Tatinné a dar jednoho lánu a dvou luk pro obživu faráře. Zásah paní Kateřiny tedy cíleně konsolidoval hospodářskou základnu nehasické farnosti, obnovil její starší hranice a velmi pravděpodobně také přinesl minimálně rekonstrukční stavební úpravy samotné kostelní budově; je nepravděpodobné, že instalace kvalitního

⁹⁰ K. TUTTE, *Der politische Bezirk Saaz*, s. 841, doslova „neu erbaut“.

⁹¹ V. HONYS – P. HRUBÝ, *Šlechtické sepulkrální památky Lounska*, Acta Universitatis Purkynianae Facultatis Philosophicae, Studia Historica 13, s. 146–154.

kamenického díla z roku 1593 by byla vůbec myslitelná v případě větší zchátralosti celé stavby.⁹²

Třicetiletá válka postihla Nehasice velmi silně, ale sinzendorfská obnova ve druhé polovině 17. století byla rychlá a úspěšná.⁹³ Tomu odpovídá i zvýšená péče o kostel, ačkoli tradované datum obnovy roku 1677 se nepodařilo pramenně doložit.⁹⁴ Nehasický kostel v novověku bohužel téměř nepochopitelně unikal evidenci centrálních zemských orgánů, což silně ztěžuje možnosti poznat jeho vývoj.⁹⁵ Hlavním zdrojem informací je proto patrimoniální archiv, který naštěstí díky péči schwarzenberských archivářů poskytuje řadu zajímavých údajů od 17. do poloviny 20. století.

Nehasická fara zanikla v průběhu třicetileté války, berní rula zde uvádí pouze existenci filiálního kostela, navíc s chybným zasvěcením sv. Petra a Pavla.⁹⁶ Podle seznamu farností pražského arcibiskupství před rokem 1667 byla v té době nehasická farnost spolu se Sušany filiálkou k Blažimi v rámci kadaňského vikariátu, jednoho ze dvou tehdejších vikariátů v celém žateckém kraji.⁹⁷ Katolická církevní správa se během 17. a 18. století postupně obnovovala, ovšem časté změny názvu vikariátů podle proměnlivého sídla jejich správců neusnadňují situaci při sledování proměn farností a jejich filiálek. Během hospodářské obnovy Postoloprtska ve druhé polovině 17. století, a zejména po přechodu Postoloprtska do rukou rodu Schwarzenbergů, byla podle ekonomických možností a požadavků vrchnosti i obcí upravována také síť farností. Roku 1681 tak byla obnovena samostatná duchovní správa v Bitozevsi a v roce 1703 k ní byly přifařeny také Nehasice, ovšem pouze coby filiální kostel. V roce 1725 byly Nehasice součástí tehdejšího mosteckého vikariátu, stále coby filiálka k Bitozevsi.⁹⁸ Během správních reforem Josefa II. v roce 1784 bylo litoměřické biskupství rozšířeno o dva další kraje – Boleslavsko a Žatecko, tj. mimo jiné o oblast dnešního Lounska a Postoloprtska včetně Nehasic. Na filiálním vztahu k Bitozevsi se od roku 1703 již nic nezměnilo, od vzniku litoměřické diecéze Nehasice podléhaly jurisdikci

⁹² T. ANTL, *Záznamy o záduší nehasickém z r. 1593*, ČSPSČ 13, 1925, s. 70–71; Záznam o Kateřině odkazu je vevázán do barokní knihy kostelních počtů, viz SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, kostelní účty Nehasice, nestr.

⁹³ J. MAREŠ, *Bitozeves*, s. 80.

⁹⁴ Podle starší vlastivědné literatury jej přebírá i KOL. AUTORŮ, *Umělecké památky Čech 2*, K–O, Praha 1978, s. 457; srovnej též O. NOVOSADOVÁ, *Nehasice, okres Louny. Kostel Narození Panny Marie*, SÚRPMO 1981, s. 3.

⁹⁵ V písemnostech pražského arcibiskupství, staré a nové manipulace, gubernia a dalších fondů s celozemským dosahem kostel v Nehasicích nefiguruje s výjimkou drobné zprávy o sporu jednoho sedláka s duchovním v roce 1781 a udělení odpustkové listiny papežem Piem VI. pro zdejší kostel rovněž roku 1781, viz Národní archiv v Praze, fond Archiv pražského arcibiskupství Listiny, inv. č. 678, a fond Česká finanční prokuratura II/1, katalog. Číslo 1/665. Kostelní inventář z roku 1688, dochovaný v APA, kostelní inventáře, k. č. 2378, nebyl bohužel v době sepsání dějin kostela přístupný.

⁹⁶ M. LIŠKOVÁ, *Berní rula 33, Kraj žatecký*, Praha 1954, s. 353–354. Mylné zasvěcení je mladší rukou vepsáno rovněž k nadaci Kateřiny z Doupova, viz výše pozn. Č. 43.

⁹⁷ Národní archiv v Praze, fond Archiv pražského arcibiskupství, sign. B 10/12; J. V. ŠIMÁK, *Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské z r. 1671–1725, XI Žatecko*, Praha 1937, s. 247.

⁹⁸ J. V. ŠIMÁK, *Zpovědní seznamy*, s. 253.

litoměřické biskupské konzistoře, a tento stav trvá beze změny dodnes, byť bitozeveská farnost zůstává trvale neobsazena a je v současnosti administrována excurrento z postoloprtského děkanství.⁹⁹

Středověký a raně novověký stavební vývoj kostela bohužel nedokládají žádné relevantní písemné prameny. Usuzovat lze na obnovu zanedbané stavby kolem roku 1593 paní Kateřinou Vřesovcovou, kdy dochází také ke stavební obnově fary a dosazení řádného duchovního správce, viz výše v kapitole o dějinách kostela. Od roku 1594 začíná zapisování kostelních účtů, přerušené v letech 1630–1653 vlivem poničení obce válečnými událostmi, ale konkrétní údaje o opravách začínají teprve v podrobnějším účtování od roku 1674. Tehdy písař zapsal zajímavou informaci o výdaji 15 krejcarů na sepsání supliky „Jeho Excelenci“ o pomoc při výstavbě (Aufbauung) kostela. Je velmi pravděpodobné, že válečné škody doložené na majetku poddaných se nevyhnuly ani nehasickému kostelu, jehož stav ani tři desetiletí po ukončení bojů v polovině 17. století nebyl uspokojivý. Hned poté ovšem následují vyúčtování oprav: kostelní okno 21 kr., nátěr vápnem 4 zlaté 30 kr., bílé vápno 1 zl. 20 kr., dále za měděnou kupoli a kříž na kostel 5 zl., za 2 kopy prken 6 zl., za opravu dvou štítů, věže a usazení kříže na kostele 2 zl. 40 kr., za vybílání celého kostela uvnitř i zvenku 12 zl., truhláři za opravu stropu 2 zl. 11 kr., tesaři 19 zl. a kováři 3 zl. 7 kr., dohromady s dalšími drobnými výdaji přes 60 zlatých. K tomu lze připočítat ještě nový malý zvon z Prahy za 8 zl. a 45 kr.¹⁰⁰ Údajná a v literatuře tradovaná velká barokní úprava v roce 1677 bohužel doložitelná není. Další opravy jsou účetně doloženy až v roce 1679, kromě drobných prací zednických, sklářských a tesařských zaslouží zmínku hlavně výdej 7 zl. zedníkovi za proražení nového okna do sakristie.¹⁰¹ Roku 1680 byla postavena kostnice, zednické a tesařské práce obnášely zhruba 15 zl.¹⁰² Podle velmi stručného inventáře pravděpodobně z roku 1684 měl kostel tři zvony, jeden oltář s menzou, křtitelnici a základní bohoslužebné náčiní a oděvy.¹⁰³ Drobné opravy střechy za cca 12 zl. proběhly v roce 1693 a za cca 13 zl. o rok později, v roce 1695 následoval sice drobný, leč zajímavý výdej 2 zl. a 6 kr. zedníkovi za „proražení zdi kostela pro jedno okno, aby bylo v kostele trochu světla“, za jeho zaklenutí a opravy okolo, kde to bylo potřeba.¹⁰⁴ Roku 1696 došlo k větší opravě střechy za 20 zl. 38 kr., byla proražena nespécifikovaná díra a do ní zazděna roura pro provaz ke zvonu.¹⁰⁵ V roce 1702 strávili dva zedničtí tovaryši tři 32 dní opravou velmi poškozeného štítu kostela v ceně 16 zl., které přijal polír jménem Maršálek, a zároveň nejmenovaný mlynář z Tatinné s pomocníky

⁹⁹ *Katalog litoměřické diecéze AD 1997*, Litoměřice 1997, s. 125.

¹⁰⁰ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, záznamy k roku 1674. Jde o dvě knihy kostelních počtů z let 1653–1704 a 1705–1779.

¹⁰¹ Tamtéž, rok 1679.

¹⁰² Tamtéž, rok 1680.

¹⁰³ Tamtéž, snad rok 1684.

¹⁰⁴ Tamtéž, rok 1695.

¹⁰⁵ Tamtéž, rok 1696.

sněs dřevěné obložení věže, nahradil jej novými prkny a pokryl šindelem za 26 zl. 59 kr.¹⁰⁶

Pravděpodobně z roku 1701 se dochoval popis ohradní zdi hřbitova a návrh na její opravu z pera schwarzenberského stavitele P. I. Bayera. Okružní zeď hřbitova je podle proslulého stavitele prastará, doslova spleená jílem míšeným se slámou, s puklinami, zčásti zborcená, takže aby rakve nevypadávaly ven, jsou otvory provizorně vyplněny kameny. Bude nutné postavit úplně novou zeď, připravit pro ni plány, ale až po rozhodnutí, zda se zachová dosavadní půdorys, nebo bude vystavěna pravidelně. Bayer upozorňuje, že pokud by se postavil pravidelný oktogon, bude více místa pro hroby, a oceňuje náklady přibližně na 231 zl. (nepravidelná) až 268 zl. (pravidelná varianta). Zeď je prý možné postavit s využitím místního jílu místo vápna, pouze horní část vyzdít z cihel a ohodit omítkou. Rozhodnutí je samozřejmě jen na vůli vrchnosti. K návrhu je dochován geometrický pláněk hřbitovní zdi a kostela s instruktivním naznačením možného rozšíření do pravidelného geometrického tvaru, rovněž signovaný P. I. Bayerem, a zajímavý kolorovaný návrh úpravy hřbitovní kostnice, viz příloha č. 1 a 2.¹⁰⁷

Roku 1706 byl kostel vydlážděn 1000 malých dlaždic a trochou kamení za cca 17 zl., v roce 1712 byla opravena střecha, sedm sáhů opatřeno nově taškami, bylo zazděno jedno blíže neurčené okno a proraženo nové za cca 30 zl.¹⁰⁸ V roce 1727 vyrobil novou kazatelnu truhlářský mistr Jindřich Meinolf z Postoloprty za 34 zl., o rok později bylo opraveno 55 sáhů (cca 98 metrů, tj. více než tři čtvrtiny celkové délky) hřbitovní zdi za 8 zl. 15 kr., poté roku 1731 byla nově postavena nová kostnice za více než 40 zl.¹⁰⁹ Roku 1738 prošla opravou věž kostela i malá věžička, tesařské a pokrývačské práce obnášely 19 zl. a 34 kr., a zedníci zároveň opravili neurčené zborcené/rozpraskané zdi v kostele za necelých 5 zl.¹¹⁰ Další částečné opravy střech následovaly v roce 1743 za 20 zl. 58 kr., roku 1749 za 26 zl. 39 kr., roku 1751 za 16 zl. 33 kr. a roku 1761 za cca 40 zl.¹¹¹ Roku 1773 proběhla důkladná oprava střech lodi i věže za 63 zl. 51 kr., roku 1779 pražský mistr zvonař Franz Anton Frank přelil neurčený zvon za 15 zl. 28 kr.¹¹²

V roce 1793 sepsal bitozeveský farář Jan Pilát inventář bitozeveského a nehasického kostela, bohužel bez detailnějšího popisu jednotlivých položek. Kostel je podle něj dostatečně velký pro shromáždění zdejších farníků, věž nese tři zvony, v klenutém presbytáři stojí jeden oltář s obrazem P. Marie, křtitelnice

¹⁰⁶ Tamtéž, rok 1702.

¹⁰⁷ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. I 3 K alfa 12 m.

¹⁰⁸ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, roky 1706 a 1712.

¹⁰⁹ Tamtéž, roky 1727, 1728 a 1731.

¹¹⁰ Tamtéž, rok 1738.

¹¹¹ Tamtéž, roky 1743, 1749, 1751 a 1761.

¹¹² SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, sign. III K-alfa Nro. 20, kniha počtů 1772–1779, roky 1773 a 1779.

je cínová s kamenným podstavcem, varhany jsou ve velmi špatném stavu („organum pessimum“), hřbitov s kostnicí je dost velký.¹¹³

V roce 1801 si špatný stav stavby vyžádal komisi ohledání, z nějž vzešel návrh stavebního a hospodářského ředitele panství Postoloprty opravit hlavně poničený štít hrozící zřícením. Bylo by nutné štít snést, znovu postavit, sundat část střechy, nově ji olaťovat a pokrýt, to vše za odhadovaných 180 zl. Z dochovaného materiálu není ovšem zřejmé, zda k opravám skutečně došlo.¹¹⁴

Z roku 1857 pochází adjustovaný účet za opravy kostela a hřbitovní zdi, podle něhož bylo nutné zbořit část zdi presbytáře, zvýšit zeď kostelní lodi, nahradit nevyhovující části krovu, nově pokrýt střechu taškami, opravit omítky a kostel vybílít. Detailní rozpočet jednotlivých prací se vyšplhal na celkovou částku 972 zl. 38 kr., takže šlo o dost podstatný stavební zásah. Práce v roce 1857 nakonec provedl nehasický zedník Anton Kleindienst za zvýšenou částku 1304 zl.¹¹⁵

Krátce poté, roku 1862, sepsal farář P. J. Franz podrobný kostelní inventář. Potvrdil, že roku 1857 byl celý kostel s výjimkou věže důkladně opraven uvnitř i z vnějšku. Kostel byl tehdy již celý pokrytý taškovou střechou včetně věže, hlavní oltář P. Marie oceněný na 200 zl. byl doplněn dřevěnou sochou P. Marie a nad ní archanděla Gabriela, po levé straně stál oltář sv. Jana Nepomuckého v ceně 20 zl., vpravo kříž (podle poznámky nedávný dar jistého dobrodince) a pod ním dřevěná socha P. Marie. Dva zvony střední velikosti a jeden malý byly oceněny na 300 zl., krypta byla popsána jako prázdná.¹¹⁶

Z roku 1878 pochází zajímavý soupis cen práce jednotlivých řemeslníků a pomocných pracovních sil, různých druhů materiálu a jejich dopravy, zřejmě související se skutečně provedenými opravami z téhož roku. K nim je zachovaný detailní rozpis jednotlivých prací v celkové ceně 140 zl. 50 kr. včetně materiálu, přičemž největší část nákladů připadla na práce zednické (cca 34 zl. za očištění od starých omítek v rozsahu 6 m² v kostele, 12 m² v sakristii a 50 m² na vnějších zdech kostela a sakristie, dále zacelení trhlin a dozvěnění větších otvorů, oprava omítek na klenbách a stropě lodi a sakristie), klempířské (15 zl. za pokrytí sedla střechy u věže pozinkovaným plechem v rozsahu přes 6 m²), tesařské a pokrývačské (9 a 8 zl. za opravu střechy a nové olaťování).¹¹⁷

Roku 1893 si stavební úpravy kostela vyžádaly 725 zl. 42 kr., ze zachovaného přípisu bohužel není zřejmé, čeho se týkaly. Jisté je pouze to, že opravy byly požadovány již od roku 1888, ale záležitost se silně protáhla; rozpis vykonaných prací není dochován.¹¹⁸

¹¹³ Biskupství litoměřické, Archiv far I, složka Nehasice. K varhanám důkladně T. HORÁK, *Varhany a varhanáři Lounska, Žatecka a Podbořanska*, 2003, s. 83–84.

¹¹⁴ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, Nová registratura, sign. I A 3 K alfa 18a.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Biskupství litoměřické, Archiv far I, složka Nehasice.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Tamtéž.

V roce 1905 proběhla další rekonstrukce kostela, z níž se dochoval pouze závěrečný účet neumožňující detailní pohled na jednotlivé položky. Zednický mistr Josef Jakowetz z Milé obdržel 688 korun, navíc byly provedeny opravy střechy, okapových rour a štafírování a opravy vedlejšího oltáře a kazatelny za necelých 200 K.¹¹⁹

Z roku 1913 pochází půdorys a příčný řez kostelní lodí se zachycením exteriéru věže, zhotovený ve schwarzenberské stavební kanceláři v Postoloprtech, viz příloha č. 3. Je možné, že zhotovení plánu bylo součástí většího stavebního záměru, k němuž ovšem dochované prameny mlčí.¹²⁰

Z mladších dob doklady ke stavebnímu vývoji kostela úplně chybějí. Fond farního úřadu Bitozeves, kam Nehasice v novověku spadaly, se nedochoval, rovněž spisovna stavebního úřadu v Lounech neobsahuje žádné relevantní doklady. Fondy obce, MNV ani ONV rovněž k tématu neobsahují využitelné informace. Podle evidenčního listu nemovité kulturní památky z roku 1965 byl v té době kostel v dobrém stavu včetně barokního inventáře.¹²¹

¹¹⁹ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, Nová registratura, sign. I A 3 K alfa 17a Patronátní stavební spisy.

¹²⁰ SOA Třeboň, fond Velkostatek Postoloprty, nesignované dodatky, 1913.

¹²¹ https://iispp.npu.cz/mis_public/searchDocument.htm?search=id%3A%28469527+OR+998556%29.

Archivní prameny	<i>fond</i>	<i>karton</i>	<i>inv.</i>	<i>obsah</i>	<i>datace</i>
				<i>č./sign.</i>	
	Diecézní archiv Litoměřice, Archivy far I				
	-	-		Nehasice (kostelní inventář)	1862
	Národní archiv v Praze, fond Archiv pražského arcibiskupství				
	B 10/13			Seznam farností	1672–1674
	Národní archiv v Praze, fond Desky zemské větší, Praha				
	138, 139,			Kvaterny trhové	1617–1628
	295				
	Státní oblastní archiv v Litoměřicích, Státní okresní archiv Louny, Vikariátní úřad Louny				
	41			Stavby a opravy kostelů a farních budov	1839–1905
	Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, Stará registratura				
	I 3K alfa			Popis situace ke stavbě hřbitovní zdi	1701
	12m			v Nehasicích včetně plánu	
	Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení České Budějovice, Velkostatek Postoloprty, Nová registratura				
	IA 3K			Patronátní stavební spisy Bitozeves	1801–1922
	alfa 17a				
	IA 3K			Účty kostela Nehasice	1801, 1857
	alfa 18a				
	III K alfa			Knihy kostelních počtů	1653–1779
	Nro. 20				
Literatura	T. V. BÍLEK, <i>Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618</i> , Praha 1883.				
	Z. BOHÁČ, <i>Patrocinia románských kostelů v Čechách</i> , Historická geografie 8, 1972, s. 31–51.				
	P. HOLODŇÁK, <i>Labyrintem žateckého pravěku</i> , Ústí nad Labem 2006.				
	V. HONYS – P. HRUBÝ, <i>Šlechtické sepulkrální památky Lounska</i> , Acta Universitatis Purkynianae Facultatis Philosophicae, Studia Historica 13, Ústí nad Labem 2013.				
	T. HORÁK, <i>Varhany a varhanáři Lounska, Žatecka a Podbořanska</i> , 2003.				
	O. NOVOSADOVÁ, <i>Nehasice, okres Louny. Kostel Narození Panny Marie</i> , SÚRPMO 1981.				
	F. PALACKÝ, <i>Popis království českého</i> , Praha 1848.				
	O. PLACHT, <i>Odhad majetku stavů království českého z r. 1557</i> , Praha 1949.				
	KOL. AUTORŮ, <i>Umělecké památky Čech 2, K–O</i> , Praha 1978.				

	<p>A. PROFOUS, <i>Místní jména v Čechách III</i>, Praha 1951.</p> <p>R. RAUSCHER, <i>Dědické právo podle českého práva zemského</i>, Bratislava 1922.</p> <p>A. SEDLÁČEK, <i>Hrady, zámky a tvrze království Českého XIV, Litoměřicko a Žatecko</i>, Praha 1906.</p> <p>K. SKLENÁŘ, <i>Pravěké nálezy v okolí Nehasic na Žatecku</i>, <i>Porta Bohemica</i> 4, 2007, s. 92–127.</p> <p>J. SKOPEC, <i>Románské a raně gotické venkovské kostely na Lounsku</i>, <i>Poohří</i> 2, 2012, s. 160–178.</p> <p>J. SPĚVÁČEK, <i>Václav IV. 1361–1419</i>, Praha 1986.</p> <p>K. TUTTE, <i>Der politische Bezirk Saaz</i>, Žatec 1904.</p> <p>J. VESELY, <i>Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg</i>, Praha 1893.</p>
Prameny vydané	<p>T. ANTL, <i>Záznamy o záduší nehasickém z r. 1593</i>, ČSPSČ 13, 1925.</p> <p><i>Desky zemské království Českého I/2, kvatern trhový běžný červený od léta 1542–43</i>, Praha 1932.</p> <p>J. EMLER (ed.), <i>Regesta Diplomatica nec non Epistolaria Bohemiae a et Moraviae III</i>, Praha 1890.</p> <p>J. EMLER (ed.), <i>Pozůstatky desk zemských Království českého r. 1541 pohořelých II</i>, Praha 1872.</p> <p>J. EMLER (ed.), <i>Libri confirmationum III–IV</i>, Praha 1879.</p> <p>J. EMLER (ed.), <i>Libri confirmationum VII</i>, Praha 1886.</p> <p>J. EMLER (ed.), <i>Libri confirmationum VIII–X</i>, Praha 1889.</p> <p>G. FRIEDRICH (ed.), <i>První kniha provolací desk dvorských z let 1380–1394</i>, <i>Archiv český</i> 31, Praha 1921.</p> <p>I. HLAVÁČEK – Z. HLEDÍKOVÁ, <i>Visitační protokol pražského arcijáhnenství pražského arcijáhna Pavla z Janovic z let 1379–1382</i>, Praha 1973.</p> <p><i>Katalog litoměřické diecéze AD 1997</i>, Litoměřice 1997.</p> <p>E. LIŠKOVÁ, <i>Berní rula 33. Kraj Žatecký II</i>, Praha 1954.</p> <p>V. RŮŽEK (ed.), A. Sedláček, <i>Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty II</i>, Praha 2001.</p> <p>L. SCHLESINGER, <i>Urkundenbuch der Stadt Saaz</i>, Prag–Leipzig–Wien 1892.</p> <p>L. SCHLESINGER, <i>Der Kampf bei Sellnitz (1438)</i>, <i>MVGDB</i> 20, 1882, s. 1–61.</p> <p>J. V. ŠIMÁK, <i>Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské z r. 1671–1725, XI Žatecko</i>, Praha 1937.</p> <p>F. TADRA (ed.), <i>Soudní akta konzistoře pražské V</i>, Praha 1899.</p> <p>F. A. Tingl (ed.), <i>Libri confirmationum I/2</i>, Praha 1867.</p> <p>F. A. Tingl (ed.), <i>Libri confirmationum II</i>, Praha 1868.</p> <p>F. A. TINGL (ed.), <i>Libri confirmationum V</i>, Praha 1865.</p> <p>W. W. Tomek (ed.), <i>Registra decimarum papalium</i>, Praha 1873.</p>